

ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM

Erasmus School of Economics

Bachelorscriptie Fiscale Economie

Herziening vermogensrendementsheffing: het beste alternatief?

Adriana van der Veen

Studentnummer: 411657

Begeleider: Y.M. Tigelaar-Klootwijk

Tweede beoordelaar: J.E. van den Berg

Inhoudsopgave

Inleiding.....	4
1.1 Aanleiding.....	4
1.2 Onderzoeksvraag.....	6
1.3 Toetsingscriteria.....	7
1.4 Structuur.....	8
1.5 Afbakening.....	8
Hoofdstuk 2: De huidige forfaitaire vermogensrendementsheffing.....	9
2.1 Inleiding.....	9
2.2 Het huidige systeem.....	9
2.2.1 Vermogensmix.....	9
2.2.2 Rendement.....	10
2.3 Draagkrachtbeginsel.....	11
2.3.1 Het ontstaan van het draagkrachtbeginsel.....	11
2.3.2 Toetsing forfaitair rendement.....	11
2.3.2.1 Forfait.....	12
2.4 Neutraliteitsbeginsel.....	12
2.4.1 Inleiding.....	12
2.4.2 Beoordeling.....	13
2.5 Het eigendomsrecht.....	14
2.5.1 Inleiding.....	14
2.5.2 Het ontstaan van het eigendomsrecht.....	14
2.5.3 Toetsingsschema.....	15
2.5.3.1 Is er sprake van eigendom?.....	15
2.5.3.2 Is er sprake van een ontneming van eigendom?.....	15
2.5.3.3 Is de ontneming van het eigendom gerechtvaardigd?.....	16
2.6 Doeltreffendheidbeginsel.....	19
2.6.1 Inleiding.....	19
2.6.2 Beoordeling.....	20
2.7 Doelmatigheidsbeginsel.....	21
2.7.1 Inleiding.....	21
2.7.2 Beoordeling.....	21
2.8 Conclusie/samenvatting.....	22
Hoofdstuk 3: Alternatieve forfaitaire rendementsheffing.....	23
3.1 Inleiding.....	23
3.2 Opzet alternatieve forfaitaire vermogensrendementsheffing.....	23

3.3 Draagkrachtbeginsel.....	23
3.3.1 Inleiding.....	23
3.3.2 Beoordeling	24
3.4 Neutraliteitsbeginsel	24
3.4.1 Inleiding.....	24
3.4.2 Beoordeling	24
3.5 Het eigendomsrecht.....	25
3.5.1 Inleiding.....	25
3.5.2 Is er sprake van eigendom?.....	25
3.5.3 Is er sprake van ontneming van eigendom?	25
3.5.4 Is de ontneming van het eigendom gerechtvaardigd?.....	26
3.6 Doelmatigheidsbeginsel	29
3.7 Resultaat toetsing.....	29
3.8 Conclusie/samenvatting	30
Hoofdstuk 4: Vermogenswinstbelasting	31
4.1. Inleiding.....	31
4.2. Vermogenswinstbelasting	31
4.2.1 Invloed van inflatie	31
4.3 Draagkrachtbeginsel.....	32
4.3.1 Inleiding.....	32
4.3.2 Beoordeling	32
4.4 Neutraliteitsbeginsel	33
4.4.1 Inleiding.....	33
4.4.2 Beoordeling	33
4.5 Eigendomsrecht.....	34
4.5.1 Inleiding.....	34
4.5.2 Is er sprake van eigendom?.....	35
4.5.3 Is er sprake van ontneming van eigendom?	35
4.6 Doelmatigheidsbeginsel	35
4.6.1 Inleiding.....	35
4.6.2 Beoordeling	36
4.7 Resultaat toetsing.....	37
4.8 Conclusie/samenvatting	37
Hoofdstuk 5: Conclusie/samenvatting	39
Bijlage	42
Literatuurlijst	43

Inleiding

1.1 Aanleiding

Met ingang van 1 januari 2001 heeft er een belangrijke herziening op de Wet inkomstenbelasting plaatsgevonden. De Wet op inkomstenbelasting 1964 (hierna: Wet IB 1964) is vervangen door de Wet op de inkomstenbelasting 2001 (hierna: Wet IB 2001). De Wet IB 2001 heeft een analytisch karakter, wat blijkt uit drie verschillende boxen die elk verschillend worden belast. Het boxensysteem is verder een gesloten systeem. Dit betekent dat er tussen de boxen geen verrekening kan plaatsvinden: alleen in dezelfde box kunnen negatieve en positieve inkomsten met elkaar gecompenseerd worden.¹ De wet biedt echter wel de mogelijkheid om een nog niet verrekend verlies uit aanmerkelijk belang om te zetten in een belastingkorting.² Dit kan indien de belastingplichtige in het kalenderjaar en het daaraan voorafgaande kalenderjaar geen aanmerkelijk belang heeft.³ De belastingkorting kan verrekend worden met box 1.⁴

Het analytische karakter zorgt, aldus de regering, voor een rechtvaardigere heffing door de bredere heffingsgrondslagen.⁵ Onder de Wet IB 1964 bleef vaak een deel van het rendement onbelast. Het verbreden en versterken van de belastinggrondslag is één van de doelen van de invoering van de vermogensrendementsheffing.⁶ Verder zijn nog een aantal andere doelen benoemd. Uiteindelijk gelden de volgende doelen⁷:

1. Bevorderen van een evenwichtige belastingdruk.
2. Bevorderen van eenvoud.
3. Bevorderen van fiscale neutraliteit.
4. Bevorderen van de rechtvaardigheid van de heffing.

Het doel om in box 3 rechtvaardiger te heffen is met ingang van 1 januari 2001 tot uiting gebracht door de invoering van een forfaitair rendement van 4%.⁸ Bij de bepaling van het inkomen was niet langer het daadwerkelijke rendement van het inkomen uit sparen en beleggen bepalend, maar het forfaitair rendement van 4%.⁹ Het forfaitair rendement wordt in box 3 belast tegen een tarief van 30%¹⁰, waardoor dus over het vermogen netto 1,2% belasting werd betaald.

Het forfaitaire rendement van 4% was op een zodanige wijze vormgegeven dat het aansloot bij de rendementen die een belastingplichtige over een langere periode gemiddeld

¹ *Kamerstukken II 1998/99, 26727, 3, p. 5 (MvT).*

² Art. 4.53 lid 1 Wet IB 2001.

³ Art. 4.53 lid 1 Wet IB 2001.

⁴ Art. 4.53 lid 4 Wet IB 2001.

⁵ *Kamerstukken II 1998/99, 26727, 3, p.4 (MvT).*

⁶ *Kamerstukken II 1998/99, 26727, 3, p. 8 (MvT).*

⁷ *Kamerstukken II 1998/99, 26727, 3, p. 7 (MvT).*

⁸ *Kamerstukken II 1998/99, 26727, 3, p.4 (MvT).*

⁹ *Kamerstukken II 1998/99, 26727, 3, p. 5 (MvT).*

¹⁰ Art. 2.13 Wet IB 2001.

zou moeten kunnen behalen, zonder dat er veel risico genomen hoefde te worden.¹¹ Het forfaitair rendement van 4% gold tot en met het belastingjaar 2016. Voor belastingplichtigen die enkel sparen was het forfaitair rendement niet reëel.¹² Het spaarrentepercentage van de banken lag de afgelopen jaren rond de 1,5%, wat ervoor zorgde dat het verschil tussen het fictieve rendement en het werkelijke rendement te groot werd.¹³ Dit kon ervoor zorgen dat het behaalde rendement over het vermogen lager was dan de belasting die over het vermogen werd betaald, wat resulteert in een netto negatief rendement. Voor belastingplichtigen riep dit een gevoel van onrechtvaardigheid op. Er werd massaal bezwaar gemaakt tegen de toepassing van het forfaitair rendement.¹⁴

Het is niet alleen bij het maken van bezwaar gebleven. Verschillende belastingplichtigen hebben het forfaitair rendement juridisch aangevochten.¹⁵ De desbetreffende belastingplichtigen hebben ervoor gepleit dat de vermogensrendementsheffing van box 3 in strijd is met artikel 1 Eerste Protocol van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (hierna: art. 1 EP EVRM).

De Hoge Raad (hierna: HR) heeft echter in 2015 geoordeeld dat het voordeel uit sparen en beleggen, waarin de behorende bezittingen grotendeels bestonden uit onroerende zaken, over 2010 niet in strijd is met art. 1 EP EVRM.¹⁶ Verder heeft het Hof in 2016 geoordeeld dat het voordeel uit sparen en beleggen, waarin de behorende bezittingen grotendeels bestonden uit bank- en spaartegoeden en geldmarktfondsen, over 2011 ook niet in strijd is met art. 1 EP EVRM.¹⁷ De vermogensrendementsheffing is volgens de HR alleen in strijd met art. 1 EP EVRM *“indien zou komen vast te staan dat het destijds door de wetgever voor een lange reeks van jaren veronderstelde rendement van 4% voor particuliere beleggers niet meer haalbaar zou zijn en zou leiden tot een bovenmatig zware last”*.¹⁸

Advocaat-generaal (hierna: A-G) Hammerstein heeft in 2014 in zijn rechtsgeleerd advies geconcludeerd dat het forfaitaire rendement over 2010 niet in strijd is met art. 1 EP EVRM.¹⁹ A-G Niessen deelt deze mening echter niet. A-G Niessen heeft in een andere zaak, waar de bezittingen ook grotendeels bestonden uit onroerende zaken, in zijn rechtsgeleerd advies geconcludeerd dat het forfaitaire rendement wel in strijd is met art. 1 EP EVRM.²⁰ Volgens de A-G kan met de kennis van nu niet meer worden uitgegaan van een dergelijk rendement.²¹ De vermogensrendementsheffing leidt tot willekeur en is in strijd met het gelijkheidsbeginsel.²² *“Moderne belasting is gebaseerd op individuele draagkracht, waar het*

¹¹ Kamerstukken II 1999/2000, 26727, 7, p. 263 (MvT).

¹² Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.9 (MvT).

¹³ Rechtbank Noord-Holland 23 maart 2015, ECLI:NL:RBNHO:2015:1985.

¹⁴ Brief van de staatssecretaris van Financiën van 29 juni 2015, DGB/2015/3060M.

¹⁵ Gerechtshof Den Haag 23 maart 2016, nr. 15/00909, V-N 2016/29.1.2; Gerechtshof Arnhem 15 juni 2011, nr. 10/00451, NTFR 2011/1711.

¹⁶ HR 3 april 2015, nr. 13/04247, BNB 2015/174.

¹⁷ In HR 25 november 2016 treedt de HR niet in de feitelijke beoordeling of de belanghebbende voldoet aan de in HR 3 april 2015 gestelde criteria en laat het arrest van het Hof in stand middels een artikel 81 RO-uitspraak.

¹⁸ HR 3 april 2015, nr. 13/04247, BNB 2015/174.

¹⁹ Conclusie A-G 17 december 2014, nr. 13/04247, V-N 2015/7.17.14, onderdeel 8.4.

²⁰ Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.38.

²¹ Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.18.

²² Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.38.

forfaitair rendement in tegenspraak mee is".²³ De HR kon zich niet vinden in het advies van A-G Niessen, aangezien er geen sprake was van een bovenmatige zware last.²⁴

Ondanks dat er geen sprake was van een schending van art. 1 EP EVRM heeft de regering toch de keuze gemaakt om de vermogensrendementsheffing van box 3 met ingang van 1 januari 2017 te herzien. Er stond namelijk veel maatschappelijke druk op de vermogensrendementsheffing met name door de lage rentestanden.²⁵ De vermogensrendementsheffing is aangepast zodat deze beter aansluit bij de rendementen die gemiddeld door de belastingplichtigen in de afgelopen jaren zijn behaald.²⁶

Het forfaitair rendement is voortaan gebaseerd op de vermogensmix en de hoogte van het vermogen kan over maximaal drie schijven worden verdeeld. De vermogensmix bestaat uit het rendement op een spaardeel en een beleggingsdeel, wat is gebaseerd op oude belastingaangiften.²⁷ De rendementen op het spaardeel en beleggingsdeel worden jaarlijks door het kabinet aangepast aan de actuele beschikbare gegevens.²⁸ Het forfaitair rendement wordt nog steeds belast tegen 30%.²⁹

1.2 Onderzoeksvraag

De vermogensrendementsheffing van box 3 is met ingang van 1 januari 2017 herzien zodat deze beter aansluit bij de rendementen die gemiddeld door de belastingplichtigen in de afgelopen jaren zijn behaald.³⁰ Veel spaarders in box 3 hadden het gevoel dat er belasting werd betaald over een opbrengst die er nooit is geweest.³¹

In deze scriptie wordt onderzocht of het met ingang van 1 januari 2017 geldende systeem van de vermogensrendementsheffing een verbetering is ten opzichte van de situatie van vóór 2017. Tevens wordt er onderzocht of er alternatieven zijn. Hierin worden mede betrokken de vermogenswinstbelasting en de alternatieve forfaitaire heffing die de staatssecretaris van Financiën heeft voorgesteld aan de voorzitter van de Tweede Kamer.³² Box 1 en 2 kennen een vermogenswinstbelasting en deze zou op korte termijn in box 3 ingevoerd kunnen worden. De door de staatssecretaris van Financiën voorgestelde forfaitaire heffing zou een tussenstap naar de vermogenswinstbelasting kunnen zijn. Het onderzoek betreft dus de volgende alternatieven:³³

1. Alternatief forfaitair rendement: van elke belastingplichtige wordt jaarlijks de vermogenssamenstelling bepaald. Aan het eind van het jaar wordt van elke categorie het gemiddelde rendement vastgesteld en daar wordt belasting over geheven.

²³ Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.26.

²⁴ HR 10 juni 2016, nr. 14/05020, BNB 2016/177.

²⁵ Molenaar & Kakebeeke, 17 maart 2015.

²⁶ *Kamerstukken II 2015/16*, 34302, 3, p. 9 (MvT).

²⁷ *Kamerstukken II 2015/16*, 34302, 3, p. 10 (MvT).

²⁸ *Kamerstukken II 2015/16*, 34302, 3, p. 10 (MvT).

²⁹ Art 2.13 Wet IB 2001.

³⁰ *Kamerstukken II 2015/16*, 34302, 3, p. 9 (MvT).

³¹ *Kamerstukken II 2015/16*, 34302, 3, p. 9 (MvT).

³² Brief van de staatssecretaris van Financiën van 20 september 2016, AFP/2016-0000154591 U.

³³ De vermogensaanwasbelasting wordt niet onderzocht, zie par. 1.5.

2. Vermogenswinstbelasting: over inkomsten van vermogen wordt jaarlijks belasting geheven, terwijl de waardegroei pas wordt belast bij de verkoop.

Het bovenstaande leidt tot de volgende onderzoeksvraag:

“In hoeverre is per 1 januari 2017 de vaststelling van het voordeel uit sparen en beleggen verbeterd en zijn er alternatieven denkbaar?”

De onderzoeksvraag zal worden beantwoord aan de hand van de volgende deelvragen:

1. Hoe wordt het inkomen uit vermogen per 1 januari 2017 bepaald?
2. Voldoet de bepaling van het inkomen uit vermogen aan de voor dit onderzoek relevante grondbeginselen van de belastingheffing?
3. Voldoet de bepaling van het inkomen uit vermogen voor wat betreft de alternatieven aan de voor dit onderzoek relevante grondbeginselen van de belastingheffing?

1.3 Toetsingscriteria

Het heffingssysteem zal getoetst worden aan voor de dit onderzoek relevante grondbeginselen van het geschreven en ongeschreven recht. Dit betreft de volgende criteria:

Draagkrachtbeginsel: Het draagkrachtbeginsel is het leidende beginsel van de Wet IB 2001.³⁴ Het draagkrachtbeginsel leidt ertoe dat de belastingdruk niet hoofdelijk over alle belastingplichtigen wordt verdeeld, maar naar verhouding van de draagkracht. De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten en naarmate de draagkracht groter wordt, wordt er naar verhouding meer belasting betaald.

Neutraliteitsbeginsel: De overheid creëert een welvaartsverlies door de belastingheffing.³⁵ Dit welvaartsverlies ontstaat omdat belastingplichtigen hun gedrag als gevolg van de belastingheffing aanpassen. Een belasting moet zo min mogelijk verstoring werken.³⁶

Eigendomsrecht: Het ongestoorde genot van eigendomsrecht wordt volgens art. 1 EP EVRM beschermt door het eigendomsrecht. Art. 1 EP EVRM wordt getoetst aan de hand van een schema. Op basis van dit schema zijn drie vragen relevant³⁷:

1. Is er sprake van eigendom aan de hand van art. 1 EP EVRM?
2. Is er sprake van een inbreuk op het eigendomsrecht?
3. Is er sprake van een rechtvaardigingsgrond op de inbreuk?

Doeltreffendheidsbeginsel: De maatregelen die zijn genomen moeten bijdragen aan het doel dat de overheid voor ogen had.³⁸

³⁴ Heithuis, Kavelaars & Schuiver, 2015, p.1.

³⁵ Rosen & Grayer, 2010, p.341-343.

³⁶ Stiglitz, 2000, p. 478.

³⁷ HR 4 februari 2016, nr. 14/05020, ECLI:NL:PHR:2016:41.

³⁸ Bureau Europees en Rijksbreed Doelmatigheidsonderzoek 2005, p. 11, www.rekenkamer.nl/dsresource?objectid=11559&type=org.

Doelmatigheidsbeginsel: Volgens Hofstra moet een wettelijke bepaling zo zijn opgesteld dat het geschikt is om het doel van de wet te bewerkstelligen dan wel een ruim stuk dichterbij brengen, zonder al te veel kosten, inspanningen en schadelijke neveneffecten.³⁹

De bovenstaande criteria staan gerangschikt van hoogste naar laagste relevantie. Het draagkrachtbeginsel is een leidend beginsel van de Wet IB 2001, dus het is zeer belangrijk dat aan dit beginsel wordt voldaan. Verder zou een belasting er niet voor moeten zorgen dat belastingplichtigen zich anders gaan gedragen. Daarnaast zou een belasting eerder rechtvaardig dan makkelijk uitvoerbaar moeten zijn.⁴⁰

Verder is het uiteraard belangrijk dat het doel van de wetswijziging wordt behaald en dat dit zo efficiënt mogelijk wordt bereikt. Maar we moeten ons realiseren dat we te maken hebben met een gecompliceerde samenleving. Dit vergt wellicht gecompliceerde wetgeving hetgeen ten koste kan gaan van de doelmatigheid.

1.4 Structuur

In het tweede hoofdstuk wordt de bepaling van het inkomen uit vermogen geanalyseerd en getoetst aan de relevante grondbeginselen. Hiermee wordt antwoord gegeven op de eerste en tweede deelvraag.

In het derde en vierde hoofdstuk wordt de bepaling van het inkomen uit vermogen van de alternatieven onderzocht en getoetst aan de relevante grondbeginselen. Aan de hand van deze resultaten wordt de derde deelvraag beantwoord. In het vijfde hoofdstuk zal aan de hand van de resultaten antwoord worden gegeven op de onderzoeksvraag door middel van een conclusie/samenvatting.

1.5 Afbakening

Om het onderzoek overzichtelijk te houden, worden afbakeningen gemaakt. De eerste afbakening betreft de vermogensaanwasbelasting. Deze wordt niet onderzocht omdat het niet de verwachting is dat deze op korte termijn ingevoerd kan worden.

Verder wordt de wijze van de bepaling van de rendementsgrondslag in de huidige vermogensrendementsheffing als gegeven beschouwd.

Een andere afbakening betreft het eigendomsrecht, wat zowel in de Nederlandse Grondwet (art. 14 GW) als in het EVRM (art. 1 EP EVRM) is opgenomen. In dit onderzoek wordt uitgegaan van art. 1 EP EVRM. Het is voor de Nederlandse rechters namelijk niet mogelijk om de wetgeving te toetsen aan de Nederlandse Grondwet, maar wel aan internationale verdragen.⁴¹

³⁹ Hofstra, 2010, p.58.

⁴⁰ Kavelaars, 2016, p.2.

⁴¹ Art. 120 Nederlandse Grondwet

Hoofdstuk 2: De huidige forfaitaire vermogensrendementsheffing

2.1 Inleiding

Zoals uit het vorige hoofdstuk blijkt, schoot de oude vermogensrendementsheffing te kort. Dit is een reden van het kabinet geweest om de vermogensrendementsheffing per 1 januari 2017 te herzien. In dit hoofdstuk wordt de bepaling van het inkomen uit vermogen uitgewerkt. Als de belangrijke aspecten zijn toegelicht, zal de vaststelling van het voordeel uit sparen en beleggen worden getoetst aan de in paragraaf 1.3 genoemde relevante criteria. Door aan de grondbeginselen te toetsen zal er een antwoord worden gevonden op de tweede deelvraag: Voldoet de bepaling van het inkomen uit vermogen aan de voor dit onderzoek relevante grondbeginselen van de belastingheffing? Tot slot zal aan de hand van de resultaten een conclusie/samenvatting volgen.

2.2 Het huidige systeem

Met ingang van 1 januari 2017 is de rendementsheffing in box 3 herzien opdat het forfaitaire rendementspercentage beter aansluit bij de rendementen die gemiddeld door belastingplichtigen in de voorgaande jaren zijn behaald.⁴² In het vanaf 1 januari 2017 geldende systeem is het forfaitaire rendement gebaseerd op de gemiddelde verdeling van het box 3 vermogen over spaargeld en beleggingen (vermogensmix). In de vermogensmix hebben zowel het spaargeld als de beleggingen een eigen rendement.⁴³ De vermogensmix en het in aanmerking te nemen rendement zullen worden toegelicht.

2.2.1 Vermogensmix

Onder het huidige systeem is het box 3 vermogen te onderscheiden naar drie vermogensklassen, namelijk van €0 tot €75.000, €75.000 tot €975.000 en meer dan €975.000.⁴⁴ Elk schijf kent een eigen gemiddelde verdeling van het spaardeel en beleggingsdeel, oftewel een eigen vermogensmix. Naarmate een belastingplichtige in een hogere schijf terecht komt, neemt het beleggingsdeel toe en het spaardeel af. Het forfaitaire rendement is vanaf 2017 gebaseerd op de landelijke gemiddelde verdeling van het box 3 vermogen over spaargeld en beleggingen.⁴⁵ De gemiddelde vermogensmix wordt afgeleid uit de feitelijke gegevens van de belastingaangiften uit het kalenderjaar 2012.⁴⁶ Uit deze belastingaangiften blijkt dat naarmate het box 3 vermogen stijgt het aandeel in beleggingen toeneemt (zie bijlage I).

Om te zorgen dat de vermogensmix blijvend aansluit, zal het drie jaar na inwerkingtreding (1 januari 2020) voor het eerst geëvalueerd worden om te beoordelen of de mix nog goed aansluit bij de realiteit en of er aanpassingen nodig zijn.⁴⁷ Vervolgens zal er elke vijf jaar een evaluatie plaatsvinden.⁴⁸

⁴² *Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.9 (MvT).*

⁴³ Art. 5.2 lid 1 Wet IB 2001.

⁴⁴ Art 5.2 lid 1 Wet IB 2001.

⁴⁵ *Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.13 (MvT).*

⁴⁶ *Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.13 (MvT).*

⁴⁷ *Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.13 (MvT).*

⁴⁸ *Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.13 (MvT).*

2.2.2 Rendement

Het box 3 vermogen wordt op basis van de vermogensmix verdeeld in een spaar- en beleggingsdeel. Vervolgens wordt een gemiddeld rendement aan het spaar- en beleggingsdeel toegerekend op basis van in het verleden werkelijk gerealiseerde marktrendementen.⁴⁹ Aan de hand van het meest beschikbare rendementscijfer worden beide rendementen elk jaar voorafgaand aan het belastingjaar bepaald.⁵⁰ *“Het meest actuele beschikbare cijfer komt voort uit het jaar voorafgaand aan het jaar waarin het nieuwe rendement wordt vastgesteld.”*⁵¹ Dit betekent dat met de realisatiecijfers over 2015, in 2016 het rendement van 2017 wordt bepaald. Het veronderstelde rendement in box 3 zal hierdoor voorafgaand aan het belastingjaar bekend zijn en verwerkt worden in de voorlopige aanslag.⁵²

Om de jaarlijkse belastingdruk niet te sterk te laten fluctueren is gekozen voor een vijfjarig voortschrijdend gemiddelde voor het rendement op spaargeld.⁵³ Op deze manier wordt dan nog wel de ontwikkeling over de jaren gevolgd. Dus voor het jaar 2017 is het gemiddelde genomen van de belastingjaren 2011 tot en met 2015.⁵⁴ Verder is voor het rendement op beleggingen gekozen voor een meetkundig gemiddelde waarbij het laatste jaar voor een vijftiende deel wordt meegenomen.⁵⁵

Het lange termijn rendement verkregen uit beleggingen is momenteel op 5,39% gesteld en het rendement uit sparen op 1,63%.⁵⁶ Deze rendementen worden gecombineerd met de vermogensmix (zie tabel 1). Hieruit wordt het in aanmerking te nemen rendement per schijf verkregen. De eerste schijf kent een rendement van 2,87% ($1,63\% \cdot 67\% + 5,39\% \cdot 33\%$), de tweede schijf een rendement van 4,6% ($1,63\% \cdot 21\% + 5,39\% \cdot 79\%$) en de derde schijf een rendement van 5,39% ($5,39\% \cdot 100\%$). Zoals hieruit blijkt, wordt het in aanmerking te nemen rendement steeds hoger naarmate de belastingplichtige in een hogere schijf komt. Deze oplopende rendementen worden verklaard door de koppeling van het toenemende aandeel van beleggingen. Het forfaitair rendement wordt nog steeds belast tegen een tarief van 30%.⁵⁷

Tabel 1

Van het gedeelte van de grondslag dat meer bedraagt dan	maar niet meer dan	wordt toegerekend aan rendementsklasse I	en wordt toegerekend aan rendementsklasse II
€ 0	€ 75.000	67%	33%
€ 75.000	€ 975.000	21%	79%
€ 975.000	–	0%	100%

⁴⁹ Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.13 (MvT).

⁵⁰ Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.14 (MvT).

⁵¹ Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.14 (MvT).

⁵² Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.14 (MvT).

⁵³ Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.14 (MvT).

⁵⁴ Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.14 (MvT).

⁵⁵ Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.14 (MvT).

⁵⁶ Art. 5.2 lid 1 Wet IB 2001.

⁵⁷ Art. 2.13 Wet IB 2001.

Verder is er nog het heffingsvrije vermogen waar rekening mee moet worden gehouden. Het heffingsvrije vermogen is dit jaar verhoogd naar €25.000.⁵⁸ Het heffingsvrije vermogen wordt in de eerste schijf verrekend. *“Dit wordt gedaan zodat het voordeel voor iedereen met een vermogen gelijk aan of groter dan het heffingsvrije vermogen absoluut even groot is.”*⁵⁹ Indien het vermogen lager is dan het heffingsvrije vermogen is er geen belasting verschuldigd.

2.3 Draagkrachtbeginsel

In deze paragraaf zal op het draagkrachtbeginsel worden ingegaan. Het draagkrachtbeginsel is het leidende beginsel voor de Wet IB 2001.⁶⁰ Het draagkrachtbeginsel houdt kort gezegd in dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Dus naarmate de draagkracht groter wordt, wordt er naar verhouding meer belasting betaald.

Er zal eerst toegelicht worden waarop het draagkrachtbeginsel is gebaseerd en wat het beginsel inhoudt. Hierop volgend zal beoordeeld worden of de vermogensrendementsheffing in overeenstemming is met het draagkrachtbeginsel.

2.3.1 Het ontstaan van het draagkrachtbeginsel

Hoewel het draagkrachtbeginsel het leidende beginsel van de wet IB 2001 is, is het beginsel niet in de wet opgenomen. Daardoor kan het draagkrachtbeginsel slechts toepassing vinden bij de uitleg van de bepaling. Het draagkrachtbeginsel leidt ertoe dat de belastingdruk niet hoofdelijk over alle belastingplichtigen wordt verdeeld, maar naar verhouding van de draagkracht. De sterkste schouders dragen de zwaarste lasten. Het draagkrachtbeginsel berust op de gedachte dat de belastingdruk zo over individuen moet worden verdeeld, dat de draagkrachtverhoudingen voor en na de belastingheffing gelijk zijn.⁶¹

Adam Smith pleitte in de 17^e eeuw al dat iedereen moet bijdragen naar evenredigheid van persoonlijke respectievelijke belangen: *“the subjects of every State ought to contribute towards the support of the government, as nearly as possible, in proportion to their respective abilities, that is, in proportion to the revenue which they respectively enjoy under the protection of the State”*.⁶²

Adam Smith wordt beschouwd als een van de grondleggers van het subjectieve draagkracht criterium.⁶³ Door de jaren heen heeft het criterium zich ontwikkeld tot het draagkrachtbeginsel zoals het vandaag de dag bekend is.

2.3.2 Toetsing forfaitair rendement

Het kabinet heeft met de invoering van de Wet IB 2001 gekozen voor een analytisch karakter (paragraaf 1.1). *“Deze keuze is mede gemaakt om recht te doen aan de doelstelling om de inkomstenbelasting als draagkrachtheffing zodanig te moderniseren dat van elke belastingplichtige- rekening houdend met de aard en de omvang van zijn inkomen en zijn persoonlijke omstandigheden en praktische overwegingen- een bijdrage kan worden*

⁵⁸ Art 5.5 Wet IB 2001.

⁵⁹ *Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.15 (MvT).*

⁶⁰ Heithuis, Kavelaars & Schuver, 2015, p.1.

⁶¹ Van Schie, Burgers, Haas, Ettema, van der Wiel-Rammeloo & Vording, 2015, p.18.

⁶² Hofstra, 2010, p.67-68.

⁶³ Hofstra, 2010, p.68.

gevraagd aan de algemene middelen die, meer nog dan onder werking onder de Wet IB 1964, is afgestemd op zijn feitelijke draagkracht".⁶⁴ Het is duidelijk dat het draagkrachtbeginsel het leidende beginsel is van de Wet IB 2001, maar is het terug te vinden in de bepaling van de hoogte van het inkomen uit vermogen? Dit zal worden onderzocht door het forfait te toetsen aan het draagkrachtbeginsel.

2.3.2.1 Forfait

Een merkwaardig kenmerk van de Nederlandse inkomstenbelasting is dat de gerealiseerde inkomsten uit sparen en beleggen niet worden belast. Het voordeel uit sparen en beleggen gaat uit van een forfaitair rendement van respectievelijk 2,87%, 4,6% en 5,39% (paragraaf 2.2.2). Naarmate de belastingplichtige in een hogere schijf terecht komt, wordt er een hoger forfaitair rendement in aanmerking genomen. Hierdoor wordt een belastingplichtige steeds zwaarder belast naarmate het vermogen stijgt.

De aanpassing van het forfaitair rendement per 1 januari 2017 is volgens de staatssecretaris van Financiën een stap in de goede richting, maar er kunnen nog steeds aanzienlijke verschillen voorkomen tussen het forfaitaire rendement en de feitelijk rendementen die door de belastingplichtigen zijn behaald.⁶⁵ De inkomstenbelasting dient op basis van het draagkrachtbeginsel naar gelang van het individuele inkomen van de belastingplichtige geheven te worden.⁶⁶ *"Een forfaitaire invulling van het inkomen betekent dat er geen maatwerk meer geleverd wordt."*⁶⁷

Daarnaast kunnen belastingplichtigen met zeer verschillende resultaten immers hetzelfde worden belast⁶⁸, aangezien de heffing plaatsvindt op basis van een forfait. Stel twee belastingplichtigen hebben evenveel vermogen, waarbij de ene belastingplichtige alleen maar spaargeld heeft en de ander alleen maar beleggingsvermogen. In het forfaitaire systeem zullen beide belastingplichtigen dezelfde hoeveelheid belasting moeten afdragen, terwijl een belegging gemiddeld meer rendement oplevert dan spaargeld.

Stelsels van inkomstenbelasting dienen al het inkomen in aanmerking te nemen, niet slechts bepaalde inkomsten of slechts gedeeltelijk.⁶⁹ Het fundament van ons reële inkomensbegrip wordt dus aangetast door de vermogensrendementsheffing.⁷⁰ Dit heeft tot gevolg dat de heffing in strijd is met het draagkrachtbeginsel.⁷¹

2.4 Neutraliteitsbeginsel

2.4.1 Inleiding

In deze paragraaf zal het neutraliteitsbeginsel aan bod komen. Er zal worden toegelicht wat het beginsel inhoudt. Daaropvolgend zal het forfait worden getoetst aan het beginsel.

⁶⁴ Kamerstukken II 1998/99, 26727, 3, p.4-5 (MvT).

⁶⁵ Brief van de staatssecretaris van Financiën van 20 september 2016, AFP/2016-0000154591 U.

⁶⁶ Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.26.; Brief van de staatssecretaris van Financiën van 20 september 2016, AFP/2016-0000154591 U.

⁶⁷ Rijckers, *Vermogen en vermogensinkomsten in de Nota 'Belastingen in de 21e eeuw*, 1998.

⁶⁸ Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.26.

⁶⁹ Van den Dool, 2009, p.69.

⁷⁰ Rijckers, *Vermogen en vermogensinkomsten in de Nota 'Belastingen in de 21e eeuw*, 1998.

⁷¹ Rijckers, *Vermogen en vermogensinkomsten in de Nota 'Belastingen in de 21e eeuw*, 1998.

Het neutraliteitsbeginsel ontbeert een grondwettelijk karakter. Daardoor kan het neutraliteitsbeginsel slechts toepassing vinden bij de uitleg van de bepaling.

Het neutraliteitsbeginsel is een belangrijk beginsel bij de heffing van belasting. Het neutraliteitsbeginsel houdt in dat zoveel mogelijk voorkomen moet worden dat belastingplichtigen zich anders gaan gedragen door een belasting.⁷²

2.4.2 Beoordeling

Het kan onder omstandigheden aantrekkelijk zijn om het box 3 vermogen over te brengen naar box 2, doordat er in box 3 sprake is van een forfaitair rendement.⁷³ Hoewel het tarief in box 2 hoger is dan in box 3, kan de effectieve belastingdruk lager zijn in box 2. Dit komt doordat de effectieve belastingdruk in box 3 toeneemt naarmate het werkelijke behaalde rendement afwijkt van het forfaitaire rendement.⁷⁴

Per 1 januari 2017 kan het aantrekkelijker zijn om het box 3 vermogen naar een VBI over te hevelen, aangezien het verschil tussen het forfaitaire en werkelijke rendement kan toenemen.⁷⁵ Er is namelijk een verhoogd forfaitair rendement in de tweede en derde schijf, de rendementen bedragen 4,6% en 5,39%. Er zijn een aantal regelingen getroffen om de “flits-VBI” te bestrijden.⁷⁶

Ten eerste moet het vermogen langer dan een jaar in een VBI blijven, zodat deze gedurende twee peildata niet in de vermogensrendementsheffing wordt betrokken.⁷⁷ In art 2.14 lid 3d is opgenomen dat *“het box 3 vermogen dat wordt ondergebracht bij een VBI bij de aanmerkelijkbelanghouder zowel in box 2 als in box 3 in de heffing wordt betrokken als dit vermogen na 6 maanden en binnen 18 maanden terug keert naar box 3”*.⁷⁸ Er is een tegenbewijsregeling opgenomen om dubbele belasting te voorkomen.

De tweede maatregel betreft de automatische koppeling van het forfaitaire rendement uit een VBI aan het percentage van de hoogste belastingschijf in box 3 (5,39%).⁷⁹ Het forfaitaire voordeel voor belastingplichtigen met een aanmerkelijk belang in een VBI per 1 januari 2017 verhoogd naar 5,5%.⁸⁰ Indien het reële rendement lager is dan 5,39% neemt de prikkel om vermogen over te brengen toe.⁸¹ Bij de VBI wordt namelijk op basis van het reële rendement geheven, wat in box 3 niet het geval is.

Tussen de verschillende boxen blijft dus tariefarbitrage mogelijk.⁸² Maar deze verstoring is niet groot door de verschillende antimisbruikbepalingen.⁸³ De antimisbruikbepalingen zorgen er evenwel voor dat het gedrag van belastingplichtigen zo

⁷² Cnossen, *Vermogensrendementsheffing: vondst of miskleun?*, 2000, p.79.

⁷³ De Beer, *Wijzigingen VBI en APV*, 2017.

⁷⁴ De Beer, *Wijzigingen VBI en APV*, 2017.

⁷⁵ De Beer, *Wijzigingen VBI en APV*, 2017.

⁷⁶ De Beer, *Wijzigingen VBI en APV*, 2017.

⁷⁷ Van Arendonk, *Rutte II heeft de eindstreep gehaald: gelukkig?!*, 2017.

⁷⁸ De Beer, *Wijzigingen VBI en APV*, 2017.

⁷⁹ De Beer, *Wijzigingen VBI en APV*, 2017.

⁸⁰ Art. 4.14 Wet IB 2001.

⁸¹ De Beer, *Wijzigingen VBI en APV*, 2017.

⁸² Van den Dool, 2009, p.8.

⁸³ Van den Dool, 2009, p.8.

min mogelijk wordt beïnvloed door de belastingheffing. Naar mijn mening voldoet de vermogensrendementsheffing dan in grote mate aan het neutraliteitsbeginsel.

2.5 Het eigendomsrecht

2.5.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt een ander belangrijk beginsel van de belastingheffing onderzocht. Het eigendomsrecht beschermt het recht op ongestoorde genot van eigendom. In dit hoofdstuk wordt onderzocht wat het eigendomsrecht van art. 1 EP EVRM inhoudt en hoe dit is ontstaan. Verder wordt geanalyseerd of het forfaitaire rendement de eigendomsrechten schendt. Dit wordt nagegaan aan de hand van een toetsingschema van het EHRM. Het schema zal eerst worden toegelicht.

2.5.2 Het ontstaan van het eigendomsrecht

Het eigendomsrecht maakte geen deel uit van het EVRM toen het in 1950 werd opgesteld. In 1952 is besloten om het eigendomsrecht toe te voegen aan het EVRM. Het was al heel vroeg bekend dat het eigendomsrecht belangrijk is in de samenleving. Hobbes betoogde al dat het eigendomsrecht noodzakelijk is voor vrede tussen de onderdanen: *"(...) aan de soevereiniteit de hele macht verbonden is om de regels voor te schrijven, waardoor iedereen kan weten welke goederen hij kan gebruiken en welke handelingen hij kan verrichten zonder van zijn mede-onderdanen last te krijgen"*.⁸⁴

Het eigendomsrecht van art. 1 EP EVRM luidt als volgt:

"Iedere natuurlijke of rechtspersoon heeft recht op het ongestoord genot van zijn eigendom. Aan niemand zal zijn eigendom worden ontnomen behalve in het algemeen belang en onder de voorwaarden voorzien in de wet en in de algemene beginselen van internationaal recht.

De voorgaande bepalingen tasten echter op geen enkele wijze het recht aan, dat een staat heeft om die wetten toe te passen, die hij noodzakelijk oordeelt om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang of om de betaling van belastingen of andere heffingen of boeten te verzekeren."

Uit het artikel kunnen 3 hoofdregels worden gehaald. In de eerste zin staat de kern van het artikel: iedereen heeft recht op ongestoord genot van zijn eigendom.⁸⁵ In de tweede zin wordt gesteld dat niemand zijn eigendom ontnomen mag worden.⁸⁶ In de laatste zin staat in welke omstandigheden de overheid het recht heeft om het eigendom te reguleren.⁸⁷ Het eigendom mag ontnomen worden als het een rechtvaardige reden heeft. Stel een belastingplichtige betaalt zijn belasting niet dan mag het eigendom ingenomen worden ter betaling.

⁸⁴ Bruijsten, 2011.

⁸⁵ Schuver-Bravenboer, 2009, p.242.

⁸⁶ Schuver-Bravenboer, 2009, p.242.

⁸⁷ Schuver-Bravenboer, 2009, p.234.

2.5.3 Toetsingsschema

Indien een belastingplichtige een beroep wilt doen op de schending van art. 1 EP EVRM, houdt het Europees Hof van de Rechten van de Mens (hierna: EHRM) een toetsingsschema aan.⁸⁸ Het toetsingsschema ziet er als volgt uit:⁸⁹

1. Is er sprake van eigendom?
2. Is er sprake van een ontneming van eigendom?
3. Is de ontneming rechtvaardig op basis van de:
 - rechtsgeldigheidtoets;
 - algemeen-belangtoets;
 - proportionaliteitstoets.

2.5.3.1 Is er sprake van eigendom?

Er moet sprake zijn van eigendom om een beroep te kunnen doen op art. 1 EP EVRM. Het EHRM heeft steeds een zelfstandige en brede invulling gegeven aan het eigendomsbegrip.⁹⁰ Het begrip wordt ruimer opgevat dan het *“meest omvattende recht dat een persoon op een zaak kan hebben”*.⁹¹ Niet alleen fysieke goederen, zoals een woning of een boot, maar ook andere rechten en belangen kunnen eigendom zijn in de zin van art. 1 EP EVRM.⁹² *“Hierbij kan gedacht worden aan een door de rechter erkende claim tegen de staat, goodwill en dat een aangekocht stuk land mag worden gebruikt voor industriële bebouwing.”*⁹³ In het kort gezegd gaat het dus om de aanwezigheid van een economisch belang.

De bezittingen die aan de rendementsgrondslag worden onderworpen bestaan uit zaken en vermogensrechten. Onder het eigendomsbegrip dat het EHRM hanteert vallen zowel zaken als vermogensrechten. Dus wordt er aan de eerste vraag van het toetsingsschema voldaan.

2.5.3.2 Is er sprake van een ontneming van eigendom?

Hierboven is vastgesteld dat er sprake is van eigendom. In deze sub paragraaf wordt beoordeeld of er sprake is van een ontneming van het desbetreffende eigendom. De genotsregel, ontnemingsregel en reguleringsregel zijn onderling samenhangende regels voor de inbreuk op het eigendomsrecht.⁹⁴ De ontnemingsregel en reguleringsregel omvatten respectievelijk een verbod op ontneming van eigendom en toestemming om in bepaalde gevallen eigendom te reguleren (par. 2.5.2). De ontnemings- en reguleringsregel vormen een specificatie van de genotsregel.⁹⁵ Om die reden toetst het EHRM vaak eerst of sprake is van een schending van de ontnemings- of reguleringsregel.⁹⁶

⁸⁸ Schuver-Bravenboer, 2009, p. 252.

⁸⁹ Schuver-Bravenboer, 2009, p. 253.

⁹⁰ Schuver-Bravenboer, 2009, p.234.

⁹¹ Art. 5:1 BW.

⁹² Schuver-Bravenboer, 2009, p.234.

⁹³ Schuver-Bravenboer, 2009, p.235.

⁹⁴ Schuver-Bravenboer, 2009, p.242.

⁹⁵ Schuver-Bravenboer, 2009, p.242.

⁹⁶ Schuver-Bravenboer, 2009, p.242.

De A-G heeft op basis van eerdere rechtszaak van het EHRM gesteld dat “*een vermogensheffing – inhoudende een inkomstenbelasting en/of vermogens(aanwas)belasting – confiscatoir is wanneer deze van zodanige omvang is dat zij niet kan worden voldaan uit de inkomsten en de al dan niet gerealiseerde waardevermindering van het belaste vermogen van de belastingplichtige*”.⁹⁷ Volgens de A-G is het risico groot dat de heffing confiscatoir uitwerkt en daardoor tot een buitensporige belastingdruk leidt bij de belastingplichtigen.⁹⁸ De rendementsheffing wordt namelijk ook geheven in perioden waarin het reële rendement lager is, ontbreekt of negatief is.⁹⁹ Daardoor kan soms een extreemhoge effectieve belastingdruk ontstaan, hetgeen vermogensbezitters de gedachte geeft dat de vermogensrendementsheffing een inbreuk vormt op het eigendomsrecht.¹⁰⁰

Hoewel het rendement dichter aansluit bij de rendementen die belastingplichtigen behalen, wordt nog steeds niet het exacte inkomen uit vermogen van de belastingplichtigen belast. Stel een belastingplichtige heeft een miljoen aan spaargeld op de bank staan. Dan wordt er respectievelijk een forfaitair rendement van respectievelijk 2,87%, 4,6% en 5,39% (paragraaf 2.2.2) genomen, terwijl de spaarrente de afgelopen jaren hieronder zat (zie bijlage 2). De heffing kan dus nog steeds confiscatoir uitwerken. De werkelijke hoogte van het inkomen uit vermogen kan in veel gevallen de belasting over het forfaitair rendement niet dekken. Hierdoor wordt het vermogen van de belastingplichtige verlaagd en kan er vermogen van de belastingplichtige worden ontnomen.

2.5.3.3 Is de ontneming van het eigendom gerechtvaardigd?

In de paragraaf hierboven is het duidelijk geworden dat er sprake kan zijn van een ontneming van eigendom. In deze paragraaf zal onderzocht worden of die ontneming gerechtvaardigd is door het uitvoeren van drie verschillende toetsen, namelijk de rechtsgeldigheidstoets, algemeen-belangtoets en de proportionaliteitstoets.¹⁰¹ De inbreuk is pas gerechtvaardigd als aan alle toetsen zijn voldaan.¹⁰²

Rechtsgeldigheid

Eigendomsontneming mag volgens art. 1 EP EVRM tweede volzin plaatsvinden als het een wettelijke basis heeft. De wettelijke basis mag zowel geschreven als ongeschreven recht zijn.¹⁰³ Het vereiste is dat elke beperking in het eigendomsrecht in overeenstemming moet zijn met het recht van de verdragsstaat en de algemene beginselen van het internationaal recht.¹⁰⁴ De rechtsgeldigheid is een voorwaarde die in fiscale aangelegenheden niet snel tot problemen zal leiden.¹⁰⁵ Daardoor wordt de rechtsgeldigheid bij de toetsing aan het eigendomsrecht vaak overgeslagen en is er dus vrijwel geen literatuur beschikbaar.

⁹⁷ Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.11.

⁹⁸ Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.38.

⁹⁹ Dusarduijn, *De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belading van een zwaluw*, 2016, p.9.

¹⁰⁰ Dusarduijn, *De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belading van een zwaluw*, 2016, p.9.

¹⁰¹ Schuver-Bravenboer, 2009, p.244.

¹⁰² Schuver-Bravenboer, 2009, p.244.

¹⁰³ Schuver-Bravenboer, 2009, p.245.

¹⁰⁴ Schuver-Bravenboer, 2009, p.245.

¹⁰⁵ Dusarduijn, *De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belading van een zwaluw* 2016, p.3.

Een overheidsmaatregel die het eigendomsrecht beperkt moet voldoende toegankelijk, nauwkeurig en voorzienbaar zijn in de uitoefening.¹⁰⁶ Er is aan de voorwaarde van de toegankelijkheid voldaan als de belastingplichtige op de hoogte moeten kunnen zijn van het recht.¹⁰⁷ De regelgeving kan dus gepubliceerd zijn of deze informatie kon geraadpleegd worden.

Aan de nauwkeurigheidsvoorwaarde wordt voldaan indien een maatregel voldoende nauwkeurig is opgesteld en verwoord en dus niet een willekeurige en selectieve uitwerking heeft.¹⁰⁸ Dit vereiste hangt samen met het vereiste dat de maatregel voorspelbaar moet zijn in de uitvoering.¹⁰⁹ De belanghebbende zou dus in zijn geval een goede inschatting kunnen maken wat de uitwerking zal zijn van de maatregel¹¹⁰, zodat de belanghebbende zich hierop kan voorbereiden. Als aan alle drie de voorwaarden is voldaan wordt de regeling als rechtsgeldig aangemerkt.

Het voordeel uit sparen en beleggen is terug te vinden in art. 5.2 Wet IB 2001, de regeling is gepubliceerd, dus wordt aan de voorwaarde van de toegankelijkheid voldaan.

Om aan de nauwkeurigheidsvoorwaarde te voldoen, dient de heffingsgrondslag bij benadering verband te houden met het inkomen en dienen de belastingplichtigen gelijk behandeld te worden.¹¹¹ Er is sprake van een willekeurige heffing als niet aan deze twee eisen wordt voldaan.¹¹² De vermogensrendementsheffing heeft drie schijven met elk een eigen forfaitair rendement. Als het forfaitaire rendement niet goed aansluit bij het werkelijke rendement kan het voorkomen dat belastingplichtigen naar verhouding te veel belasting betalen. Verder kunnen belastingplichtigen in verschillende economische situaties hetzelfde worden belast.¹¹³ Hieruit kan geconcludeerd worden dat er sprake is van willekeur en dus niet aan de nauwkeurigheidsvoorwaarde wordt voldaan.

In art. 5.2 Wet IB 2001 staat het per schijf in aanmerking te nemen forfaitair rendement. In de drie schijven wordt een forfaitair rendement van respectievelijk 2,87%, 4,6% en 5,39% genomen (paragraaf 2.2.2). Dit forfaitaire rendement wordt volgens art. 2.13 Wet IB 2001 belast tegen 30%. De desbetreffende belastingplichtigen kunnen dus een goede inschatting maken wat ze aan belasting moeten gaan betalen en kunnen er rekening mee houden. Er wordt dus voldaan aan het voorzieningsvereiste.

Hieruit kan geconcludeerd worden dat het voordeel uit sparen en beleggen niet als rechtsgeldig kan worden aangemerkt. Er moet aan alle drie de eisen worden voldaan. De nauwkeurigheidsvoorwaarde schiet evenwel te kort.

Algemeen belang

Het EHRM eist in het kader van art. 1 EP EVRM dat het doel van de maatregel het algemeen belang dient.¹¹⁴ In het artikel is nadrukkelijk vermeld dat de ontnemings- en

¹⁰⁶ HR 21 mei 2010, nr. 08/05036, ECLI:NL:PHR:2010:BL4320, onderdeel 4.5.

¹⁰⁷ Schuver-Bravenboer, 2009, p.246.

¹⁰⁸ HR 21 mei 2010, nr. 08/05036, ECLI:NL:PHR:2010:BL4320, onderdeel 4.5.

¹⁰⁹ HR 21 mei 2010, nr. 08/05036, ECLI:NL:PHR:2010:BL4320, onderdeel 4.5.

¹¹⁰ Schuver-Bravenboer, 2009, p.246.

¹¹¹ Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.20.

¹¹² Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.20.

¹¹³ Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.28.

¹¹⁴ Schuver-Bravenboer, 2009, p.246.

reguleringsregel een algemeen belang moeten dienen. Dit vereiste geldt ook voor de algemene genotsregel volgens de uitspraak van het EHRM in de zaak Beyeler.¹¹⁵ Het EHRM heeft wel in de zaak Pressos bepaald dat budgettaire redenen alleen niet genoeg zijn voor het algemeen belang.¹¹⁶ In de regel kan ervan worden uitgegaan dat het EHRM het door de staat aangevoerde doel accepteert, tenzij de beoordeling van de nationale wetgever kennelijk zonder enige redelijke grond is.¹¹⁷

Het doel van het kabinet met betrekking tot de herziening van de vermogensrendementsheffing van 1 januari 2017 is de forfaitaire rendementen beter te laten aansluiten bij de rendementen die door de belastingplichtigen in de afgelopen jaar zijn behaald.¹¹⁸ Belastingheffing wordt doorgaans erkend als een legitiem doel, fiscale wetgeving vormt immers een onderdeel van het economische en sociale beleid van nationale overheden.¹¹⁹ Dus kan er geconcludeerd worden dat aan het algemeen-belangvereiste wordt voldaan.

Proportionaliteitsbeginsel

De verdragsstaat moet met de inbreuk op het eigendomsrecht een behoorlijk evenwicht bewaren tussen de aangewende middelen ter bevoordeling van het algemeen belang en de bescherming van de fundamentele rechten van individuen.¹²⁰ Er moet dus een redelijke verhouding bestaan tussen de invloed van de beperking van het eigendomsrecht enerzijds en de omvang van het belang van de wettelijke doelstelling anderzijds.¹²¹ *“Deze proportionaliteit betreft het globale niveau van de regelgeving, daarmee wordt in feite het eigendomsrecht van de hele groep belastingplichtigen gewaarborgd.”*¹²² Uit jurisprudentie blijkt bovendien dat de “fair balance” vereist dat de maatregel geen buitensporige last op de schouders van de belastingplichtige legt.¹²³ Er is door het EHRM geen duidelijke invulling gegeven van wanneer er sprake is van een buitensporige last.¹²⁴

De A-G heeft onlangs geconcludeerd dat uit de arresten *Imbert de Tremmiolles*, *Gáll*, *N.K.M.* en *R.Sz.* van het EHRM af te leiden is dat de belastingheffing die leidt tot het interen op vermogen, en aldus confiscatoir is, gecombineerd met andere factoren disproportioneel kan zijn.¹²⁵ Uit de hiervoor genoemde Hongaarse arresten oordeelt het EHRM dat het onderzoek naar disproportionaliteit op individueel niveau naar omstandigheden moet worden uitgevoerd.¹²⁶ De A-G heeft geconcludeerd dat er een groot risico is dat de heffing uit 2011 confiscatoir uitwerkt en daardoor tot een buitensporige belastingdruk leidt.¹²⁷ De rendementsheffing wordt namelijk ook geheven in perioden waarin het reële rendement

¹¹⁵ EHRM 9 november 1999, nr. 26449/95 (*Spacek s.r.o./Tsjechische Republiek*), par. 58.

¹¹⁶ EHRM 20 november 1995 (*Pressos*), BNB 1996/123, par. 43.

¹¹⁷ Schuver-Bravenboer, 2009, p.247.

¹¹⁸ *Kamerstukken II 2015/16*, 34302, nr. 3, p.13.

¹¹⁹ Dusarduijn, *De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belading van een zwaluw 2016*, p.3.

¹²⁰ Schuver-Bravenboer, 2009, p.248.

¹²¹ HR 21 mei 2010, nr. 08/05036, ECLI:NL:PHR:2010:BL4320, onderdeel 4.8.

¹²² Dusarduijn, *De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belading van een zwaluw 2016*, p.4.

¹²³ Dusarduijn, *De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belading van een zwaluw 2016*, p.4.

¹²⁴ Dusarduijn, *De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belading van een zwaluw 2016*, p.4.

¹²⁵ Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.34.

¹²⁶ Dusarduijn, *De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belading van een zwaluw 2016*, p.5.

¹²⁷ Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.38.

lager is, ontbreekt of negatief is.¹²⁸ Daardoor kan soms een extreemhoge effectieve belastingdruk ontstaan, hetgeen vermogensbezitters de gedachte geeft dat de vermogensrendementsheffing een inbreuk vormt op het eigendomsrecht.¹²⁹ Er kan in individuele gevallen sprake zijn een buitensporige last.¹³⁰ Daarom zou de vermogensrendementsheffing als disproportioneel moeten worden beschouwd ten opzichte van het maatschappelijk belang en daarmee in strijd met art. 1 EP EVRM.¹³¹

De HR deelt de mening van de A-G niet en heeft geoordeeld dat de forfaitaire heffing uit 2011 niet in strijd is met het eigendomsrecht.¹³² Volgens de HR is dit stelsel niet in strijd met art. 1 EP gelet op de ruime beoordelingsmarge die de wetgever op het terrein van het belastingrecht toekomt. *“Dit stelsel zou slechts in strijd komen met artikel 1 EP indien zou komen vast te staan dat het destijds door de wetgever voor een lange reeks van jaren veronderstelde rendement van vier percent voor particuliere beleggers niet meer haalbaar is en belastingplichtigen, mede gelet op het toepasselijke tarief, zouden worden geconfronteerd met een buitensporig zware last.”*¹³³

Dit is geoordeeld vóór de wijziging van de vermogensrendementsheffing. Per 1 januari 2017 wordt in drie schijven een forfaitair rendement van respectievelijk 2,87%, 4,6% en 5,39% (paragraaf 2.2.2) in plaats van 4% genomen. Het forfaitair rendement sluit nu beter aan bij het werkelijke rendement behaald door belastingplichtigen. Naar mijn mening is er altijd een kans dat een forfaitaire heffing confiscatoir uitwerkt. Maar de kans dat de vermogensrendementsheffing een buitensporige last is, is sinds de wijziging van 1 januari 2017 alleen maar verkleind.

Er is dus op globaal niveau een redelijke verhouding tussen doel en middel en er wordt op individueel niveau gewaarborgd dat de rechtsregel geen buitensporige last veroorzaakt.¹³⁴ Hieruit kan geconcludeerd worden dat er geen sprake is van disproportionaliteit.

Verder kan er geconcludeerd worden dat het eigendomsrecht wordt geschonden. Er dient aan alle drie de toetsen te worden voldaan. De eventuele ontneming van eigendom voldoet aan het algemeen-belangbeginsel en proportionaliteitsbeginsel, maar is niet rechtsgeldig omdat het nauwkeurighedsvereiste te kort schiet.

2.6 Doeltreffendheidsbeginsel

2.6.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt onderzocht of het forfaitaire rendement doeltreffend is. Het doeltreffendheidsbeginsel houdt in dat het huidige forfait moet bijdragen aan het nastreven van het doel van het kabinet.¹³⁵

¹²⁸ Dusarduijn, *De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belading van een zwaluw*, 2016, p.9.

¹²⁹ Dusarduijn, *De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belading van een zwaluw*, 2016, p.9.

¹³⁰ Bruijsten, *vermogensrendementsheffing: inbreuk op het ongestoord genot van eigendom?*, 2016.

¹³¹ Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.38.

¹³² HR 10 juni 2016, nr. 14/05020, BNB 2016/177.

¹³³ HR 10 juni 2016, nr. 14/05020, BNB 2016/177, onderdeel 2.4.1.3.

¹³⁴ Dusarduijn, *De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belading van een zwaluw* 2016, p.4.

¹³⁵ Bureau Europees en Rijksbreed Doelmatigheidsonderzoek 2005, p. 11.

Om te beoordelen of de vermogensrendementsheffing voldoet aan het doeltreffendheidsbeginsel moet eerst worden nagegaan welke doelstelling het kabinet voor ogen had en waarop dit is gebaseerd. Nadat dit is toegelicht, zal onderzocht worden of aan de doelstelling voldaan is.

2.6.2 Beoordeling

Het kabinet heeft één belangrijke doelstelling voor ogen met betrekking tot de herziening van de vermogensrendementsheffing. De vermogensrendementsheffing is met ingang van 1 januari 2017 herzien zodat deze qua heffing beter aansluit bij de rendementen die door belastingplichtigen in de voorgaande jaren gemiddeld zijn behaald.¹³⁶

De afgelopen paar jaar was het spaarrentepercentage flink gedaald.¹³⁷ Veel spaarders hadden het gevoel dat ze belasting betaalden over een opbrengst die er nooit was geweest (par 1.1). Hierdoor ging het kabinet opzoek naar alternatieven voor de vermogensrendementsheffing die beter aansluiten bij het werkelijk behaalde rendement en tegelijk goed uitvoerbaar zijn.¹³⁸

Het forfaitaire rendement is met ingang van 1 januari 2017 aangepast en is gebaseerd op een vermogensmix. Het vermogen wordt verdeeld over drie schijven. Het box 3 vermogen wordt op basis van de vermogensmix verdeeld in een spaar- en beleggingsdeel. Het forfaitaire rendement wordt berekend door de vermogensmix te combineren met een gemiddeld behaald rendement (par. 2.2.2). Het in aanmerking te nemen rendement is respectievelijk 2,87%, 4,6% en 5,39% (paragraaf 2.2.2). Het beleggingsdeel neemt toe naarmate het vermogen stijgt.¹³⁹ Dit komt omdat bij belastingplichtigen het aantal beleggingen toeneemt naarmate het vermogen stijgt (zie bijlage 1).

De hiervoor benoemde wijzigingen zouden ervoor moeten zorgen dat de heffing beter bij de werkelijk behaalde rendementen aansluit. Maar de heffing is niet beter gaan aansluiten, dit lijkt alleen maar zo doordat er onderscheid wordt gemaakt naar soort beleggingen.¹⁴⁰ *“Weliswaar is het tarief voor spaarrente dichter gebracht bij de in werkelijkheid verwachte rente, maar daartegenover staan een aantal verzwarende maatregelen die ervoor zullen zorgen dat het werkelijke rendement behaald met de overige bezittingen in veel gevallen sterker dan onder de voormalige regeling zal afwijken van het door de belastingplichtige werkelijk behaalde rendement.”*¹⁴¹

Naar mijn mening verschilt het per individu of het rendement beter is gaan aansluiten bij het werkelijk behaalde rendement. Belastingplichtigen die een vermogen van één miljoen aan spaargeld hebben zijn slechter af. Er wordt meer belasting geheven dan voorheen, waardoor het forfait meer is gaan afwijken van het werkelijke rendement. Voor belastingplichtigen die een miljoen aan risicovolle beleggingen hebben kan het forfait juist meer gaan aansluiten bij het werkelijke rendement.

¹³⁶ Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.9 (MvT).

¹³⁷ Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.9 (MvT).

¹³⁸ Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.9 (MvT).

¹³⁹ Art. 5.2 Wet IB 2001.

¹⁴⁰ Bavinck, *De forfaitaire vermogensrendementsheffing (box 3) met ingang van 1 januari 2017 impliceert een progressieve vermogensbelasting*, 2017.

¹⁴¹ Bavinck, *De forfaitaire vermogensrendementsheffing (box 3) met ingang van 1 januari 2017 impliceert een progressieve vermogensbelasting*, 2017.

2.7 Doelmatigheidsbeginsel

2.7.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt onderzocht of de vermogensrendementsheffing voldoet aan het doelmatigheidsbeginsel. In het algemeen kan hieronder worden verstaan dat een wettelijke bepaling zo moet zijn opgesteld dat het geschikt is om het doel van de wet te bewerkstelligen dan wel een ruim stuk dichterbij brengen, zonder al te veel kosten, inspanningen en schadelijke neveneffecten (par. 1.3). Volgens het doelmatigheidsbeginsel moet een wetgeving praktisch en principieel van aard zijn.¹⁴² De wet moet zonder al te grote kosten zowel voor de overheid als de burger uitvoerbaar zijn.¹⁴³ Verder moet de wet eenvoudig en handhaafbaar zijn.¹⁴⁴ De beoordeling vindt op een kwalitatieve wijze plaats, aangezien niet genoeg gegevens aanwezig zijn om de juiste opbrengsten en kosten van de forfaitaire heffing te berekenen.

2.7.2 Beoordeling

De vermogensrendementsheffing is sinds 1 januari 2017 meer gecompliceerd geworden doordat het gebaseerd is op de vermogensmix en het vermogen nu over drie schijven wordt verdeeld. Hierdoor sluit het forfaitair rendement evenwel beter aan bij het werkelijk behaalde rendement door belastingplichtigen. In box 3 wordt niet het werkelijk gerealiseerd rendement uit vermogen belast, maar het forfaitair rendement. Hierdoor hoeven belastingplichtigen hun vermogenswinsten en vermogensinkomsten niet bij te houden, wat voor lagere administratieve lasten zorgt. Met de per 1 januari 2017 geldende heffing is het mogelijk om de eenvoud en het beperkte risico op belastingontwijking te behouden¹⁴⁵ en heeft de overheid lage uitvoeringslasten.

Verder zorgt het heffingsvrije vermogen van €25.000¹⁴⁶ ervoor dat 75%¹⁴⁷ van de bevolking geen vermogensrendementsbelasting betaald. Hierdoor worden minder belastingplichtigen in de heffing betrokken wat tot lagere administratieve lasten leidt. De administratieve lasten zijn ook lager door de schuldendrempel. Pas als er een schuld van meer dan €3.000¹⁴⁸ aanwezig is, moet dit worden aangegeven.

Verder wordt de grondslag sparen en beleggen eens per jaar vastgesteld op de peildatum; 1 januari van het desbetreffende kalenderjaar.¹⁴⁹ Hierdoor hoeven de belastingplichtigen de grondslag maar één keer per jaar vast te stellen en hoeft de overheid dit maar één keer te controleren. Dit bespaart veel administratieve- en uitvoeringskosten.

Tot slot worden de bezittingen en schulden gewaardeerd tegen de waarde in het economische verkeer.¹⁵⁰ Dit is voor de meeste vermogensbestanddelen gemakkelijk te bepalen en te controleren voor zowel de burgers als de overheid. De waardering van onroerende zaken brengt wel moeilijkheden met zich mee. De onroerende goederen worden

¹⁴² Hofstra, 2010, p.59.

¹⁴³ Hofstra, 2010, p.59.

¹⁴⁴ Hofstra, 2010, p.59.

¹⁴⁵ *Kamerstukken II* 2015/16, 34302, 3, p.10 (MvT).

¹⁴⁶ Art. 5.5 Wet IB 2001.

¹⁴⁷ Molenaar & Kakebeeke, 2015.

¹⁴⁸ Art 5.3 lid 3f Wet IB 2001.

¹⁴⁹ Art. 5.2 lid 1 Wet IB 2001.

¹⁵⁰ Art. 5.19 lid 1 Wet IB 2001.

gewaardeerd tegen de geschatte waarde in het economische verkeer.¹⁵¹ Het is lastig om de waarde in te schatten aangezien de gegevens voor het bepalen van een waardeverandering, door bijvoorbeeld een verbouwing¹⁵², niet bekend is. De waarde van het onroerend goed wordt één jaar voor het begin van het kalenderjaar vastgesteld.¹⁵³

2.8 Conclusie/samenvatting

In dit hoofdstuk is onderzocht hoe de vaststelling van het voordeel uit sparen en beleggen werkt. De huidige heffing is gebaseerd op een vermogensmix. De hoogte van het vermogen wordt over drie schijven worden verdeeld. Het forfaitair rendement bedraagt respectievelijk 2,87%, 4,6% en 5,39%. Hierdoor is het forfaitair rendement beter gaan aansluiten bij het werkelijk behaalde rendement dat gemiddeld door belastingplichtigen wordt behaald.

Nadat de vaststelling van het voordeel uit sparen en beleggen is uitgewerkt, is dit getoetst aan de in paragraaf 1.3 opgenomen toetsingscriteria. De vaststelling van het voordeel uit sparen en beleggen voldoet niet aan het draagkrachtbeginsel. De forfaitaire heffing houdt geen rekening met de daadwerkelijke draagkracht van de belastingplichtigen, wat recht tegenover het draagkrachtbeginsel staat.

Verder blijft tariefarbitrage tussen de verschillende boxen mogelijk. Maar deze verstoring is niet groot door de verschillende antimisbruikbepalingen. De antimisbruikbepalingen zorgen ervoor dat het gedrag van de belastingplichtigen zo min mogelijk wordt aangepast door de belastingheffing. Naar mijn mening voldoet de vermogensrendementsheffing dan in grote mate aan het neutraliteitsbeginsel.

Verder wordt er ook niet aan het eigendomsrecht voldaan. De eventuele ontneming van het eigendom voldoet wel aan het algemeen-belangbeginsel en het proportionaliteitsbeginsel, maar de ontneming is niet rechtsgeldig. Het nauwkeurigheidseis schiet hier namelijk te kort, aangezien bij de heffing sprake kan zijn van willekeur.

Tot slot is het per 1 januari 2017 geldende forfait niet bij ieder individu doeltreffend. Bij de ene belastingplichtige is het forfait beter gaan aansluiten bij het werkelijke rendement maar bij de ander is dit minder het geval. Met de wetwijziging van 1 januari 2017 is het mogelijk geweest om de eenvoud en het beperkte risico op belastingontwijking te behouden, waardoor de uitvoeringskosten beperkt kunnen blijven.

¹⁵¹ Art. 17 lid 2 Wet WOZ.

¹⁵² Art. 18 lid 3 Wet WOZ.

¹⁵³ Art. 18 lid 2 Wet WOZ.

Hoofdstuk 3: Alternatieve forfaitaire rendementsheffing

3.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk is de per 1 januari 2017 geldende forfaitaire heffing onderzocht en hieruit blijkt dat het systeem verbeterd is, maar het schiet toch nog te kort. In dit hoofdstuk wordt onderzocht of er een beter alternatief is voor de vaststelling van het voordeel uit sparen en beleggen. Staatssecretaris Wiebes heeft voor de herziening van de vermogensbelasting drie alternatieven voorgesteld. Een van deze alternatieven was een alternatief op de vermogensrendementsheffing.¹⁵⁴ Er zal eerst onderzocht worden hoe het voordeel uit sparen en beleggen wordt vastgesteld bij dit alternatief en daarna wordt het getoetst aan de beginselen van paragraaf 1.3 exclusief het doeltreffendheidsbeginsel. Dit criterium kan alleen getoetst worden als deze regelgeving is ingevoerd. Tot slot volgt een conclusie/samenvatting.

3.2 Opzet alternatieve forfaitaire vermogensrendementsheffing

In deze variant wordt van elke vermogenstitel het rendement over een belastingjaar achteraf forfaitair vastgesteld. Het vermogen van de belastingplichtige wordt aan het begin van het jaar toegekend aan de bestanddelen spaargeld, aandelen, obligaties, onroerend goed en overig. Bij de individuele belastingplichtige wordt jaarlijks achteraf op de waarde van ieder van die bestanddelen forfaitair het gemiddelde rendement van die bestanddelen toegepast. Zo kan het rendement zoveel mogelijk het werkelijke rendement benaderen. Door het gemiddelde rendement na afloop van het jaar te nemen, wordt ontwijking op de peildatum minder voorspelbaar en dus minder aantrekkelijk.

Verder is het is denkbaar om de verschillende vermogensbestanddelen te belasten tegen verschillende percentages.¹⁵⁵ Hierbij moet op eventuele ontwijkingmogelijkheden worden toegezien.

3.3 Draagkrachtbeginsel

3.3.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt de vaststelling van het voordeel uit sparen en beleggen van de alternatieve vermogensheffing getoetst aan het draagkrachtbeginsel. Het draagkrachtbeginsel leidt ertoe dat de belastingdruk niet hoofdelijk over alle belastingplichtigen wordt verdeeld, maar naar verhouding van de draagkracht. Het draagkrachtbeginsel berust op de gedachte dat de belastingdruk zo over individuen moet worden verdeeld, dat de draagkrachtverhoudingen voor en na de belastingheffing gelijk zijn.¹⁵⁶ Of hier sprake van is, wordt beantwoord door het forfait aan het draagkrachtbeginsel te toetsen.

¹⁵⁴ Staatssecretaris van Financiën, kamerbrief over box 3, 2016, p.5.

¹⁵⁵ Staatssecretaris van Financiën, voortgangsreportage box 3, 2016, p.17.

¹⁵⁶ Van Schie, Burgers, Haas, Ettema, van der Wiel-Rammeloo & Vording, 2015, p.18.

3.3.2 Beoordeling

Bij dit alternatief worden de gerealiseerde inkomsten uit sparen en beleggen nog steeds niet belast. Het voordeel uit sparen en beleggen gaat uit van een forfaitair rendement. Het vermogen wordt in verschillende bestanddelen ingedeeld. Elk vermogensbestanddeel heeft een eigen gemiddeld rendement wat achteraf wordt vastgesteld (par. 3.2).

Hoewel dit alternatief nauw aansluit bij het werkelijke rendement kan er nog steeds een verschil ontstaan tussen de forfaitaire en feitelijke behaalde rendementen. Dit risico is vooral groot bij het bestanddeel beleggingen. Er kunnen rendementsverschillen ontstaan tussen beleggingen als gevolg van verschillende risicofactoren.¹⁵⁷

De inkomstenbelasting dient op basis van het draagkrachtbeginsel naar gelang van het individuele inkomen van de belastingplichtige geheven te worden.¹⁵⁸ *“Een forfaitaire invulling van het inkomen betekent dat er geen maatwerk meer geleverd wordt.”*¹⁵⁹ Dit alternatief sluit dicht aan bij de daadwerkelijke draagkracht van de belastingplichtigen, maar er wordt nog steeds niet over het daadwerkelijk inkomen geheven. Stelsels van inkomstenbelasting dienen al het inkomen in aanmerking te nemen, niet slechts bepaalde inkomsten of slechts gedeeltelijk.¹⁶⁰ Een vermogensrendementsheffing neemt niet al het inkomen in aanmerking, dus er wordt niet aan het draagkrachtbeginsel voldaan.

De alternatieve vermogensrendementsheffing voldoet meer aan het draagkrachtbeginsel dan het huidige systeem. Er wordt namelijk beter bij het werkelijke behaalde rendement aangesloten.

3.4 Neutraliteitsbeginsel

3.4.1 Inleiding

In deze paragraaf zal de vaststelling van het voordeel uit sparen en beleggen worden getoetst aan het neutraliteitsbeginsel. Het neutraliteitsbeginsel is een belangrijk beginsel bij de heffing van belasting. Het neutraliteitsbeginsel houdt in dat zoveel mogelijk voorkomen moet worden dat het gedrag van belastingplichtigen wordt beïnvloed als gevolg van belastingheffing (par. 1.3).

3.4.2 Beoordeling

In paragraaf 3.2 is besproken dat dit alternatief uitgaat van verschillende forfaitaire rendementen per vermogensbestanddeel. De forfaitaire rendementen van de vermogensbestanddelen worden aan het eind van het belastingjaar vastgesteld (par. 3.2).

Indien wordt uitgegaan van een verschillend forfaitair rendement per vermogensbestandsdeel is het lastig om het risico op ontwijking tegen te gaan. *“De belastingplichtige kan dan zijn belasting verlagen door voor de peildatum zijn hoog-*

¹⁵⁷ Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.13 (MvT).

¹⁵⁸ Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.26.; Brief van de staatssecretaris van Financiën van 20 september 2016, AFP/2016-0000154591 U.

¹⁵⁹ Rijckers, *Vermogen en vermogensinkomsten in de Nota 'Belastingen in de 21e eeuw'*, 1998.

¹⁶⁰ Van den Dool, 2009, p.69.

renderende vermogensbestandsdelen om te zetten in laag renderende vermogensbestandsdelen."¹⁶¹ Dit komt het neutraliteitsbeginsel niet ten goede.

De huidige vermogensrendementsheffing werkt op het gebied van neutraliteit beter dan de alternatieve vermogensrendementsheffing. De huidige heffing heeft namelijk een minder versturende werking.

3.5 Het eigendomsrecht

3.5.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt het eigendomsrecht onderzocht. Het eigendomsrecht beschermt het recht op ongestoorde genot van eigendom van een belastingplichtige. Er wordt onderzocht of de alternatieve vermogensrendementsheffing het eigendomsrecht van art. 1 EP EVRM schendt. Er zal weer gebruik worden gemaakt van het toetsingschema van het EHRM:

4. Is er sprake van eigendom?
5. Is er sprake van een ontneming van eigendom?
6. Is de ontneming rechtvaardig op basis van:
 - Rechtsgeldigheidstoets
 - Algemeen-belangtoets
 - Proportionaliteitstoets

3.5.2 Is er sprake van eigendom?

Om een beroep te kunnen doen op art. 1 EP EVRM moet er sprake zijn van eigendom. Onder de bezittingen van de rendementsgrondslag vallen zaken en vermogensrechten. Deze vallen onder het eigendomsbegrip van het EVRM (par. 2.5.3.1). Dus deze vraag wordt net als in hoofdstuk 2 bevestigend beantwoord.

3.5.3 Is er sprake van ontneming van eigendom?

Hiervoor is vastgesteld dat er sprake is van eigendom. In deze paragraaf wordt onderzocht of er sprake is van een ontneming van het desbetreffende eigendom. De genotsregel, ontnemingsregel en reguleringsregel zijn onderling samenhangende regels voor de inbreuk op het eigendomsrecht (par. 2.5.3.2).

De A-G heeft op basis van eerdere rechtspraken van het EHRM geconcludeerd dat een vermogensrendementsheffing confiscatoir is wanneer deze van zodanige omvang is dat zij niet kan worden voldaan uit de inkomsten en de al dan niet gerealiseerde waardevermeerdering van het belaste vermogen van de belastingplichtige (par. 2.5.3.2.). De rendementsheffing wordt namelijk ook geheven in perioden waarin het reële rendement lager is, ontbreekt of negatief is.¹⁶² Daardoor kan soms een extreem hoge effectieve belastingdruk ontstaan,

¹⁶¹ Staatssecretaris van Financiën, voortgangsreportage box 3, 2016, p.17.

¹⁶² Dusarduijn, *De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belasting van een zwaluw*, 2016, p.9.

hetgeen vermogensbezitters de gedachte geeft dat de vermogensrendementsheffing een inbreuk vormt op het eigendomsrecht.¹⁶³

Hoewel bij de alternatieve vermogensrendementsheffing het gemiddelde rendement per vermogensbestandsdeel achteraf wordt vastgesteld en daardoor nauw aansluit bij het werkelijke behaalde rendement (par. 3.2) kan het nog steeds confiscatoir uitwerken. Er kan namelijk nog steeds een groot verschil tussen het forfaitair en feitelijke behaalde rendement ontstaan. Dit risico is vooral groot bij het bestanddeel beleggingen, doordat er rendementsverschillen kunnen ontstaan tussen beleggingen als gevolg van verschillende risicofactoren.¹⁶⁴

Bij de alternatieve vermogensrendementsheffing is het mogelijk dat het werkelijke inkomen uit vermogen de omvang van de heffing niet kan dekken. Hierdoor wordt het vermogen van de belastingplichtige verlaagd en wordt er wellicht vermogen ontnomen van de belastingplichtige.

3.5.4 Is de ontneming van het eigendom gerechtvaardigd?

In de vorige paragraaf is duidelijk geworden dat er sprake kan zijn van een ontneming van eigendom. Er zal onderzocht worden of een eventuele ontneming gerechtvaardigd is. Deze vraag wordt beantwoord door de rechtsgeldigheidstoets, algemeen-belangtoets en de proportionaliteitstoets uit te voeren. Een eventuele ontneming is pas gerechtvaardigd als aan alle toetsen worden voldaan.

Rechtsgeldigheid

Eigendomsontneming mag volgens art. 1 EP EVRM tweede volzin plaatsvinden als het een wettelijke basis heeft. Een overheidsmaatregel die het eigendomsrecht beperkt moet voldoende toegankelijk, nauwkeurig en voorzienbaar zijn in de uitoefening (par. 2.5.3.3). Er moet aan alle drie de vereisten worden voldaan om de regeling als rechtsgeldig aan te merken. De rechtsgeldigheid is een voorwaarde die in fiscale aangelegenheden niet snel tot problemen zal leiden.¹⁶⁵ Daardoor wordt de rechtsgeldigheid bij de toetsing aan het eigendomsrecht vaak overgeslagen en is er dus vrijwel geen literatuur beschikbaar.

De alternatieve vermogensrendementsheffing zou in de toekomst ingevoerd kunnen worden. De vermogensrendementsheffing zou dan gebaseerd zijn op een nog te bepalen artikel uit het nationale recht. Een wetsartikel wordt gepubliceerd, dus wordt voldaan aan de toegankelijkheidsvereiste.¹⁶⁶

De vermogensrendementsheffing moet verband houden met het inkomen en iedereen gelijk behandelen.¹⁶⁷ Aangezien er niet van de daadwerkelijke draagkracht wordt uitgegaan, kan het voorkomen dat belastingplichtigen niet gelijk worden behandeld. Belastingplichtigen kunnen hierdoor in verschillende economische situaties hetzelfde

¹⁶³ Dusarduijn, *De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belading van een zwaluw*, 2016, p.9.

¹⁶⁴ *Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.13 (MvT)*.

¹⁶⁵ Dusarduijn, *De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belading van een zwaluw* 2016, p.3.

¹⁶⁶ Schuver-Bravenboer, 2009, p.246.

¹⁶⁷ Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.20.

worden belast.¹⁶⁸ Stel er zijn twee belastingplichtigen waarvan één een hoger werkelijk rendement dan de ander over hetzelfde soort vermogensbestandsdeel behaalt. Hoewel de één meer voordeel uit vermogen behaalt dan de ander, wordt hetzelfde bedrag aan belasting afdragen. Er is sprake van willekeur, waardoor niet altijd aan het nauwkeurigheidseis wordt voldaan.

Verder wordt het gemiddelde rendement voor elke vermogenstitel over een belastingjaar achteraf forfaitair vastgesteld.¹⁶⁹ Het vermogen van de belastingplichtige wordt aan het begin van het jaar toegerekend aan verschillende vermogensbestanddelen (par. 3.2). De verschillende vermogensbestanddelen kennen elk een eigen forfaitair rendement. Bij de individuele belastingplichtige wordt jaarlijks achteraf op de waarde van ieder van die bestanddelen forfaitair het gemiddelde rendement van die bestanddelen toegepast.¹⁷⁰ Belastingplichtigen kunnen van tevoren dus geen redelijke inschatting maken van wat ze aan belasting moeten afdragen, vooral bij het vermogensbestanddeel beleggingen is dit lastig doordat de rendementen sterk fluctueren. Hierdoor kan het gedrag hier niet op worden aangepast, waardoor er eventueel een liquiditeitsprobleem kan ontstaan. Er kan dus geconcludeerd worden dat de heffing niet in alle gevallen voldoende voorzienbaar is.

De alternatieve vermogensrendementsheffing voldoet niet altijd aan het rechtsgeldigheidseis. De heffing is namelijk niet in alle gevallen voldoende nauwkeurig en voorzienbaar.

Algemeen-belang

Door het EHRM is geëist dat het doel van de maatregel van art. 1 EP EVRM het algemeen belang dient (par. 2.5.3.3). In het artikel is nadrukkelijk vermeld dat de ontnemings- en reguleringsregel een algemeen belang moeten dienen. Dit vereiste geldt ook voor de algemene genotsregel volgens de uitspraak van het EHRM in de zaak *Beyeler* (par. 2.5.3.3). In de regel kan ervan worden uitgegaan dat het EHRM het door de staat aangevoerde doel accepteert, tenzij de beoordeling van de nationale wetgever kennelijk zonder enige redelijke grond is.¹⁷¹

Belastingheffing wordt doorgaans erkend als een legitiem doel, fiscale wetgeving vormt immers een onderdeel van het economische en sociale beleid van nationale overheden.¹⁷² De alternatieve vermogensrendementsheffing dient dus het algemeen belang.

Proportionaliteitsbeginsel

Tot slot moet er voldaan worden aan het proportionaliteitsbeginsel. De verdragsstaat moet met de inbreuk op het eigendomsrecht een behoorlijk evenwicht bewaren tussen de aangewende middelen ter bevordering van het algemeen belang en de bescherming van de fundamentele rechten van individuen (par. 2.5.3.3). Er moet dus een redelijke verhouding bestaan tussen de invloed van de beperking van het eigendomsrecht enerzijds en de omvang van het belang van de wettelijke doelstelling anderzijds (par. 2.5.3.3). Uit jurisprudentie

¹⁶⁸ Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.28.

¹⁶⁹ Staatssecretaris van Financiën, kamerbrief over box 3, 2016, p.5

¹⁷⁰ Staatssecretaris van Financiën, kamerbrief over box 3, 2016, p.5.

¹⁷¹ Schuver-Bravenboer, 2009, p.247.

¹⁷² Dusarduijn, *De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belading van een zwaluw*, 2016, p.3.

blijkt bovendien dat de “fair balance” vereist dat de maatregel geen buitensporige last op de schouders van de belastingplichtige legt.¹⁷³

In het systeem van de alternatieve vermogensrendementsheffing wordt aan elk vermogensbestanddeel een eigen forfaitair rendement toegerekend dat achteraf wordt vastgesteld. De heffing is nauwer gaan aansluiten bij het werkelijke rendement, maar het kan nog steeds voorkomen dat de heffing confiscatoir uitwerkt.

De A-G heeft onlangs geconcludeerd dat een belastingheffing die leidt tot het interen op vermogen, gecombineerd met andere factoren disproportioneel kan zijn.¹⁷⁴ Het EHRM oordeelt dat het onderzoek naar disproportionaliteit op individueel niveau naar omstandigheden moet worden uitgevoerd (par. 2.5.3.3).

De A-G heeft geconcludeerd dat er een groot risico is dat de heffing uit 2011 confiscatoir uitwerkt en daardoor tot een buitensporige belastingdruk leidt.¹⁷⁵ De rendementsheffing wordt namelijk ook geheven in perioden waarin het reële rendement lager is, ontbreekt of negatief is.¹⁷⁶ Daardoor kan soms een extreemhoge effectieve belastingdruk ontstaan, hetgeen vermogensbezitters de gedachte geeft dat de vermogensrendementsheffing een inbreuk vormt op het eigendomsrecht.¹⁷⁷ Er kan in individuele gevallen sprake zijn van een buitensporige last.¹⁷⁸ Daarom zou de vermogensrendementsheffing als disproportioneel moeten worden beschouwd ten opzichte van het maatschappelijk belang en daarmee in strijd met art. 1 EP EVRM.¹⁷⁹

De HR oordeelde het tegenovergestelde, aangezien er geen sprake was van een bovenmatige zware last.¹⁸⁰ De heffing is pas in strijd met het eigendomsrecht indien komt vast te staan dat het rendement een lange reeks van jaren niet meer haalbaar is en de belastingplichtige wordt geconfronteerd met een buitensporige zware last (par. 2.5.3.3).

Een forfaitaire heffing heeft naar mijn mening altijd een risico om confiscatoir uit te werken. Alleen hoeft deze uitwerking niet altijd te leiden tot een bovenmatige zware last, waardoor de heffing disproportioneel zou zijn. Het risico dat de heffing confiscatoir uitwerkt is het grootst bij de beleggingen. De rendementen kunnen namelijk bij beleggingen sterk fluctueren door de risicofactoren.¹⁸¹

Deze eventuele confiscatoire uitwerking zou niet tot een bovenmatige zware last leiden. De HR heeft over het forfaitair rendement van 4% geoordeeld dat er geen sprake was van een bovenmatige zware last (par. 1.1). De kans dat er bij de alternatieve vermogensrendementsheffing een bovenmatige zware last ontstaat is geringer, doordat het nauwer aansluit bij het werkelijke rendement. Naar mijn mening is er op globaal niveau een redelijke verhouding tussen doel en middel en er wordt op individueel niveau gewaarborgd

¹⁷³ Dusarduijn, *De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belading van een zwaluw*, 2016, p.4.

¹⁷⁴ Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.34.

¹⁷⁵ Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.38.

¹⁷⁶ Dusarduijn, *De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belading van een zwaluw*, 2016, p.9.

¹⁷⁷ Dusarduijn, *De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belading van een zwaluw*, 2016, p.9.

¹⁷⁸ Bruijsten, *vermogensrendementsheffing: inbreuk op het ongestoord genot van eigendom?*, 2016.

¹⁷⁹ Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9, onderdeel 10.38.

¹⁸⁰ HR 10 juni 2016, nr. 14/05020, BNB 2016/177, onderdeel 2.4.1.3.

¹⁸¹ *Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, p.13 (MvT).*

dat de rechtsregel geen buitensporige last veroorzaakt. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er geen sprake is van disproportionaliteit.

Het eigendomsrecht wordt dus geschonden indien er sprake is van een ontneming. De heffing voldoet aan het algemeen-belangbeginsel en aan het proportionaliteitsbeginsel, maar de heffing is mogelijk niet rechtsgeldig. Het is namelijk niet altijd voldoende voorzienbaar en nauwkeurig.

Op gebied van het eigendomsrecht scoort de huidige vermogensrendementsheffing naar mijn mening beter dan de alternatieve vermogensrendementsheffing. Beide systemen voldoen aan twee van de drie toetsen. Op het gebied van rechtsgeldigheid is het mogelijk dat beide te kort schieten, maar de huidige heffing voldoet aan meer vereisten dan de alternatieve heffing.

3.6 Doelmatigheidsbeginsel

In deze paragraaf wordt onderzocht of de vermogensrendementsheffing voldoet aan het doelmatigheidsbeginsel. In het algemeen kan hieronder worden verstaan dat een wettelijke bepaling zo moet zijn opgesteld dat het geschikt is om het doel van de wet te bewerkstelligen dan wel een ruim stuk dichterbij brengen, zonder al te veel kosten, inspanningen en schadelijke neveneffecten (par. 1.3). Voor de beoordeling dient net als in hoofdstuk twee op een kwalitatieve wijze naar de uitvoerings- en administratieve lasten van de overheid en burger te worden gekeken. De beoordeling van beide systemen komt in grote mate overeen, omdat de alternatieve forfaitaire heffing veel overeenkomsten heeft met het huidige systeem (par. 2.6.2).

Het alternatieve systeem zou het heffingssysteem meer gecompliceerd maken dan het huidige heffingssysteem. Het vermogen wordt verdeeld in bestanddelen met elk een eigen forfaitair rendement. De verschillende vermogensbestanddelen zouden wettelijk moeten worden afgebakend en door de belastingdienst worden onderscheiden, hetgeen tot kwalificatieproblemen kan leiden bij diverse producten.¹⁸² Hierdoor kan de eenvoud van het systeem worden ondermijnd.

3.7 Resultaat toetsing

In de andere paragrafen is het duidelijk geworden dat de alternatieve vermogensrendementsheffing niet op alle punten een verbetering vormt voor de huidige heffing. Het alternatieve systeem voldoet beter aan het draagkrachtbeginsel dan het huidige systeem door de betere aansluiting aan het werkelijke rendement. Maar op het gebied van neutraliteit en eigendomsrecht scoort het huidige systeem beter. Het alternatieve systeem is wel complexer, maar de heffing is goed uitvoerbaar.

Naar mijn mening is de alternatieve heffing in vergelijking met de huidige heffing geen verbetering. Dat het alternatieve systeem beter voldoet aan het draagkrachtbeginsel weegt naar mijn mening niet op tegen het minder voldoen aan de neutraliteit en het eigendomsrecht.

¹⁸² Belastingplan 2016, p. 45-46.

3.8 Conclusie/samenvatting

In dit hoofdstuk is onderzocht hoe de vaststelling van het voordeel uit sparen en beleggen bij de alternatieve vermogensrendementsheffing werkt. Het vermogen van de belastingplichtige wordt aan het begin van het jaar toegekend aan de bestanddelen spaargeld, aandelen, obligaties, onroerend goed en overig. Bij de individuele belastingplichtige wordt jaarlijks achteraf op waarde van ieder van die bestanddelen forfaitair het gemiddelde rendement van die bestanddelen toegepast. Zo kan het rendement zoveel mogelijk het werkelijke rendement benaderen.

De heffing is getoetst aan de criteria van paragraaf 1.3. De forfaitaire heffing houdt geen rekening met de daadwerkelijke draagkracht van de belastingplichtigen, wat in strijd is met het draagkrachtbeginsel.

Daarnaast kan de belastingplichtige zijn belasting verlagen door voor de peildatum zijn hoogrenderende vermogensbestanddelen om te zetten in laag renderende vermogensbestanddelen. Dit komt het neutraliteitsbeginsel niet ten goede.

Verder dient de eventuele ontneming, die kan ontstaan doordat de heffing confiscatoir kan uitwerken, het algemeen belang en het proportionaliteitsbeginsel. Maar de heffing is niet rechtsgeldig. Doordat het rendement per vermogensbestandsdeel achteraf wordt vastgesteld, is de heffing niet voorzienbaar. Verder schiet het de nauwkeurigheidsvoorwaarde te kort, aangezien er sprake kan zijn van willekeur.

Hoewel dit alternatief minder eenvoudig is dan het huidige systeem is het nog steeds goed uitvoerbaar. De uitvoerings- en administratieve lasten kunnen door het forfaitaire systeem beperkt blijven.

Naar mijn mening is de alternatieve heffing in vergelijking met de huidige heffing geen verbetering. Dat het alternatieve systeem beter voldoet aan het draagkrachtbeginsel weegt naar mijn mening niet op tegen het minder voldoen aan de neutraliteit en het eigendomsrecht.

Hoofdstuk 4: Vermogenswinstbelasting

4.1. Inleiding

In dit hoofdstuk wordt een ander alternatief voor de vermogensrendementsheffing onderzocht: de vermogenswinstbelasting. Dit alternatief was voor de invoering van de Wet IB 2001 al ter sprake gekomen.¹⁸³ Er wordt onderzocht hoe de vermogenswinstbelasting uitwerkt. Hierna zal de vermogenswinstbelasting worden getoetst aan het draagkrachtbeginsel, eigendomsrecht, neutraliteitsbeginsel en het doelmatigheidsbeginsel. Het doeltreffendheidsbeginsel kan alleen getoetst worden als de regeling zelf is ingevoerd. Tot slot wordt er een conclusie/samenvatting gegeven.

4.2. Vermogenswinstbelasting

Een vermogenswinstbelasting is een belasting waarin de gerealiseerde kapitaalinkomsten worden belast.¹⁸⁴ Als een vermogensbestanddeel bijvoorbeeld wordt verkocht, wordt de waardestijging gerealiseerd.¹⁸⁵ Het positieve verschil tussen de boekwaarde -indien er sprake is van een fysieke zaak- en de verkoopprijs of het verschil tussen de aanschafprijs en de verkoopprijs wordt in de heffing betrokken. De vermogenswinst is het resultaat van de kosten en opbrengsten. De vermogenswinsten worden net zoals bij de bron winst uit onderneming belast.¹⁸⁶

Er wordt onderscheid gemaakt tussen kosten van investeringen die de kostprijs verhogen en kosten die aftrekbaar zijn van het inkomen.¹⁸⁷ In het systeem is dit met name bij fysieke zaken belangrijk.¹⁸⁸ Hiervoor worden dezelfde regels als bij winst uit onderneming gebruikt.¹⁸⁹ *“Dit betekent bijvoorbeeld dat de onderhoudskosten van een onroerende zaak in het belastingjaar afgetrokken kunnen worden en de kosten ter verbetering van de onroerende zaak de verkrijgingsprijs verhogen en dus bij vervreemding effect hebben op de belastinggrondslag.”*¹⁹⁰

Een belangrijk punt met de eventuele invoering van een vermogenswinstbelasting is dat er nauwelijks een weg terug is, omdat in de loop der jaren een groeiende belastingclaim op nog niet gerealiseerde winsten ontstaat.¹⁹¹ Bij een eventuele wijziging zou dan over de claim afgerekend moeten worden.

4.2.1 Invloed van inflatie

Het kabinet heeft met betrekking tot de vermogenswinstbelasting aandacht gevestigd op de inflatiecorrectie die idealiter zou moeten worden toegepast.¹⁹² Alle

¹⁸³ Kamerstukken II 1997/98, 25810, 2, p. 62.

¹⁸⁴ Van den Dool, 2009, p.5.

¹⁸⁵ Staatssecretaris van Financiën, *voortgangsreportage box 3*, 2016, p.14.

¹⁸⁶ Swaneveld, 1982, p.51-52.

¹⁸⁷ Staatssecretaris van Financiën, *voortgangsreportage box 3*, 2016, p.14.

¹⁸⁸ Staatssecretaris van Financiën, *voortgangsreportage box 3*, 2016, p.14.

¹⁸⁹ Staatssecretaris van Financiën, *voortgangsreportage box 3*, 2016, p.14.

¹⁹⁰ Staatssecretaris van Financiën, *voortgangsreportage box 3*, 2016, p.14.

¹⁹¹ Staatssecretaris van Financiën, *voortgangsreportage box 3*, 2016, p.14.

¹⁹² Cnossen, *Vermogensrendementsheffing: vondst of mismeest?*, 2000, p.32.

vermogensopbrengsten en kosten dienen in beginsel aangepast te worden voor het effect van inflatie.¹⁹³ Een partiële correctie geeft aanleiding tot verstoringen en belastingarbitrage. *“Zo kan namelijk een vermogensbestandsdeel waarvan inflatiewinst wordt ontzien worden gefinancierd met een lening waarvan de inflatiecomponent in de nominale rente volledig aftrekbaar is.”*¹⁹⁴ De correctie werkt dan zonder een algehele inflatiecorrectie onrechtvaardig en inefficiënt uit.¹⁹⁵

De wetgeving wordt aanzienlijk ingewikkelder met een inflatiecorrectie. Daarom laten de meeste landen een inflatiecorrectie schieten als de inflatie matig (<5%) is.¹⁹⁶ De vermogenswinsten worden alleen in het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Portugal gecorrigeerd voor de inflatie.¹⁹⁷

De bron winst uit onderneming kent al een nominalistisch winstbegrip.¹⁹⁸ De winstbepaling hanteert dus niet het reële vermogen en wijkt van het bedrijfseconomische winstbegrip af.¹⁹⁹ Daarom zou het dus niet ongewoon zijn om bij een eventuele invoering van een vermogenswinstbelasting in box 3 af te zien van een inflatiecorrectie. De eventuele verstoringen kunnen worden verkleind door een ingetogen tarief te gebruiken.²⁰⁰

4.3 Draagkrachtbeginsel

4.3.1 Inleiding

In deze paragraaf zal de wijze van heffen over het inkomen uit vermogen onder een vermogenswinstbelasting getoetst worden aan het draagkrachtbeginsel. Het draagkrachtbeginsel leidt ertoe dat de belastingdruk niet hoofdelijk over alle belastingplichtigen wordt verdeeld, maar naar verhouding van de draagkracht. Het draagkrachtbeginsel vloeit voort uit de gedachte dat de belastingdruk zo over individuen moet worden verdeeld, dat de draagkrachtverhoudingen voor en na de belastingheffing gelijk zijn.²⁰¹

4.3.2 Beoordeling

Vermogenswinsten en -verliezen hebben in beginsel een incidenteel karakter.²⁰² Bij de vermogenswinstbelasting wordt het gerealiseerd voordeel uit sparen en beleggen belast. Volgens het draagkrachtbeginsel dient naar gelang van de individuele inkomsten van de belastingplichtige geheven te worden (par. 2.3.2.1). Aangezien de werkelijke inkomsten uit vermogen van de individuele belastingplichtige in de heffing worden betrokken, zou er in grote mate aan het draagkrachtbeginsel moeten worden voldaan.²⁰³ *“Maar ook bij de*

¹⁹³ Cnossen, *Vermogensrendementsheffing: vondst of misleun?*, 2000, p.32.

¹⁹⁴ Cnossen, *Vermogensrendementsheffing: vondst of misleun?*, 2000, p.32.

¹⁹⁵ Cnossen, *Vermogensrendementsheffing: vondst of misleun?*, 2000, p.32.

¹⁹⁶ Cnossen, *Vermogensrendementsheffing: vondst of misleun?*, 2000, p.32.

¹⁹⁷ Cnossen, *Vermogensrendementsheffing: vondst of misleun?*, 2000, p.32.

¹⁹⁸ Berkhout, *Voorraad/bedrijfsmiddel, afschrijven, afwaarderen en herinvesteringsreserve in 2004. Quo vadimus, Hoge Raad?*, 2004, p.3.

¹⁹⁹ Jansen, *Wegwijs in de Belastingheffing van ondernemingen*, 2007.

²⁰⁰ Cnossen, *Vermogensrendementsheffing: vondst of misleun?*, 2000, p.32.

²⁰¹ Van Schie, Burgers, Haas, Ettema, van der Wiel-Rammeloo & Vording, 2015, p.18.

²⁰² Hofstra, 1967, p. 14.

²⁰³ Arends, 2017.

*vermogenswinstbelasting is er een zekere spanning met het draagkrachtbeginsel, omdat het uiteenlopende tarief afhankelijk is van de mate waarin zij de realisatie van de vermogenswinst kunnen uitstellen.*²⁰⁴

Uitstel van realisatie betekent dat de uitgestelde belasting tegen het geldende rendement kan worden herbelegd.²⁰⁵ *“Indien het nominale tarief van een belasting 30% bedraagt en de rentevoet is 6%, dan is het effectieve tarief op belasting die niet nu maar over 3 jaar moet worden betaald gelijk aan 25,2% $[0,30/(1+0,06)^3]$. Dit kan gezien worden als een gewogen gemiddelde van een tarief van 30% op de oorspronkelijke vermogenswinst en een tarief van 0% op het uitstel aangegroeide rendement.”*²⁰⁶ In feite is het rendement dat wordt genoten van het uitstel op de vermogenswinst onbelast.

Het liquiditeitsvoordeel wordt dus niet in de heffing betrokken. Terwijl stelsels van inkomstenbelasting al het inkomen in aanmerking dienen te nemen, niet slechts bepaalde inkomsten of slechts gedeeltelijk.²⁰⁷ *“Waardemutaties van vermogensbestanddelen representeren immers ook draagkracht en dienen derhalve, evenals andere inkomensbestanddelen, in de heffing te worden betrokken.”*²⁰⁸ Dit komt het draagkrachtbeginsel dus niet ten goede.²⁰⁹ Dit bezwaar kan verzwakt worden door rente in rekening te brengen voor het uitstel van belasting dat is genoten.²¹⁰

De vermogenswinstbelasting doet meer recht aan het draagkrachtbeginsel dan de vermogensrendementsheffing. Indien de compensatie in de heffing wordt betrokken, door bijvoorbeeld rente in rekening te brengen, wordt de draagkracht van het individu nauw benaderd.

4.4 Neutraliteitsbeginsel

4.4.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt de vaststelling van het voordeel uit sparen en beleggen getoetst aan het neutraliteitsbeginsel. Belastingen mogen de marktallocatie niet onbedoeld verstoren. Volgens het neutraliteitsbeginsel moet zoveel mogelijk voorkomen worden dat belastingplichtigen zich anders gaan gedragen door een belasting.²¹¹

4.4.2 Beoordeling

Het feit dat de vermogenswinstbelasting bij realisatie wordt belast leidt tevens tot een nadeel, want er kan belastingarbitrage optreden. Hiermee wordt gewezen op het feit

²⁰⁴ Cnossen, *Vermogensrendementsheffing: vondst of miskleun?*, 2000, p.37.; Van den Dool, 2009, p.108.

²⁰⁵ Cnossen, *Vermogensrendementsheffing: vondst of miskleun?*, 2000, p.32.

²⁰⁶ Cnossen, *Vermogensrendementsheffing: vondst of miskleun?*, 2000, p.32.

²⁰⁷ Van den Dool, 2009, p.69.

²⁰⁸ Van den Dool, 2009, p.126.

²⁰⁹ Van den Dool, 2009, p.126.

²¹⁰ Cnossen, *Vermogensrendementsheffing: vondst of miskleun?*, 2000, p.9.

²¹¹ Stiglitz, 2000, p. 478.

dat het voor belastingplichtigen aantrekkelijk wordt om reguliere inkomsten om te zetten in vermogensgroei, omdat het tot uitstel van belasting leidt.²¹²

Een ander nadeel is het zogenoemde lock-in effect.²¹³ *“De vermogenswinstbelasting geeft een impuls om winsten niet, maar verliezen wel te realiseren.”*²¹⁴ Hierdoor kan de allocatie van de kapitaalmarkt verstoord raken. Door het lock-in effect wordt niet voor de meest efficiënte portefeuilleverdeling gekozen.²¹⁵ Het lock-in effect is het gevolg van de latente belastingclaim op nog niet uitgekeerde winsten en vormt een drempel om het kapitaal om te zetten naar meer rendabel kapitaal.²¹⁶ De ontwikkelingsmogelijkheden kunnen voor een verstoring effect op de kapitaalmarkt zorgen.

Indien het liquiditeitsvoordeel in de heffing wordt betrokken, kan het lock-in effect worden voorkomen.²¹⁷ *“De vermogenswinstbelasting met compensatie voor het liquiditeitsvoordeel heeft namelijk ondanks de hogere verschuldigde belasting geen lock-in effect, terwijl de heffing zonder compensatie dat wel heeft.”*²¹⁸ Hiervoor is aan de orde gekomen dat het tarief daalt naarmate de bezitsduur toeneemt, waardoor dus het liquiditeitsvoordeel ontstaat. Het lock-in effect neemt af indien het tarief stijgt met de bezitsduur²¹⁹, omdat het voordeel dan geneutraliseerd wordt.²²⁰

De vermogenswinstbelasting doet meer recht aan het neutraliteitsbeginsel dan de huidige vermogensrendementsheffing indien de compensatie in de heffing wordt betrokken. Dan is er namelijk geen lock-in effect en dus geen sprake van een verstoring.

4.5 Eigendomsrecht

4.5.1 Inleiding

In deze paragraaf zal de vaststelling van het inkomen uit vermogen worden getoetst aan het eigendomsrecht van art. 1 EP EVRM. Om te onderzoeken of de vermogenswinstbelasting in overeenstemming is met het eigendomsrecht wordt het onderworpen aan het toetsingschema van het EHRM:

1. Is er sprake van eigendom?
2. Is er sprake van een ontneming van eigendom?
3. Is de ontneming rechtvaardig op basis van:

- Rechtsgeldigheidstoets
- Algemeen-belangtoets

²¹² Kamerstukken II 1997/98, 25810, 2, p.17.; Staatssecretaris van Financiën, *voortgangsreportage box 3*, 2016, p.14.

²¹³ Van den Dool, 2009, p.105.

²¹⁴ Staatssecretaris van Financiën, *voortgangsreportage box 3*, 2016, p.14.

²¹⁵ Staatssecretaris van Financiën, *voortgangsreportage box 3*, 2016, p.14.; Van den Dool, 2009, p.121.

²¹⁶ Staatssecretaris van Financiën, *voortgangsreportage box 3*, 2016, p.14.; *Kamerstukken II 1998/99, 26727, 7*, p.294 (MvT).

²¹⁷ Van den Dool, 2009, p.121.

²¹⁸ Van den Dool, 2009, p.122.

²¹⁹ Van den Dool, 2009, p.117.

²²⁰ Van den Dool, 2009, p.121.

-Proportionaliteitstoets

4.5.2 Is er sprake van eigendom?

Om een beroep te kunnen doen op art. 1 EP EVRM moet er sprake zijn van eigendom. Onder de bezittingen van het rendementsgrondslag worden zaken en vermogensrechten onderworpen en deze vallen onder het eigendomsbegrip van het EVRM (par. 2.4.3.1.). Deze vraag wordt dus net als in de vorige hoofdstukken bevestigend beantwoord.

4.5.3 Is er sprake van ontneming van eigendom?

Hiervoor is vastgesteld dat er sprake is van eigendom en in deze paragraaf zal onderzocht worden of er sprake is van een ontneming van het desbetreffende eigendom. De genotsregel, ontnemingsregel en reguleringsregel zijn onderling samenhangende regels voor de inbreuk op het eigendomsrecht (par. 2.4.3.2.). De ontnemings- en reguleringsregel vormen een specificatie van de genotsregel en worden om deze reden vaak het eerst getoetst (par. 2.4.3.2.).

De vermogenswinstbelasting wordt pas geheven bij realisatie. Indien de koopprijs direct wordt ontvangen zal er op dat moment genoeg vermogen beschikbaar zijn om de heffing te kunnen afdragen, waardoor dus niet eerst op het eigen vermogen moet worden ingeteerd.²²¹ Bij de heffing is er dan geen sprake van een liquiditeitsprobleem.²²² Dit is niet het geval indien de koopprijs niet gelijk wordt ontvangen.

De overheid heeft het recht om belasting te heffen. Een vermogenswinstbelasting belast het werkelijke voordeel uit sparen en beleggen, dus zal de ingehouden belasting niet meer bedragen dan het inkomen dat de belastingplichtige uit het vermogen heeft ontvangen. Dus kan geconcludeerd worden dat er geen eigendom van de belastingplichtige wordt ontnomen en is dit dus het eind van het schema. De vermogenswinstbelasting schendt het eigendomsrecht niet.

Het is dus duidelijk dat de vermogenswinstbelasting op dit punt beter is dan de vermogensrendementsheffingen. Deze heffing schendt als enige van de drie heffingen het eigendomsrecht niet.

4.6 Doelmatigheidsbeginsel

4.6.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt onderzocht of de vermogenswinstbelasting voldoet aan het doelmatigheidsbeginsel. In het algemeen kan hieronder worden verstaan dat een wettelijke bepaling zo moet zijn opgesteld dat het geschikt is om het doel van de wet te bewerkstelligen dan wel een ruim stuk dichterbij brengen, zonder al te veel kosten, inspanningen en schadelijke neveneffecten (par. 1.3). De wet moet zonder al te grote kosten zowel voor de overheid als de burger uitvoerbaar zijn (par. 2.7.1). Voor de beoordeling dient er op een kwalitatieve wijze naar de uitvoerings- en administratieve lasten van de overheid

²²¹ Staatssecretaris van Financiën, *voortgangsreportage box 3*, 2016, p.14.

²²² Van den Dool, 2009, p.109.

en burger te worden gekeken. Er zijn namelijk geen gegevens bekend van de budgettaire opbrengsten en kosten.²²³

4.6.2 Beoordeling

De vermogenswinstbelasting is in vergelijking met de andere heffingen veel complexer. De uitvoering is niet alleen voor de belastingdienst complex, maar ook voor belastingplichtigen en financiële instellingen.²²⁴ Dit komt mede doordat bij het vaststellen van het werkelijke rendement over de bestanddelen van belastingplichtigen veel meer informatie nodig is dan bij een forfaitaire heffing.²²⁵ *“Voor zover de benodigde informatie door ketenpartners kan worden aangeleverd, zal deze kort na afloop van het jaar geleverd moeten worden om de voor ingevulde aangifte van 1 maart mogelijk te maken.”*²²⁶ Verder zijn van sommige vermogensbestanddelen helemaal geen gegevens bekend.²²⁷

Hierbij kan gedacht worden aan huuropbrengsten en onderhoudskosten van onroerende zaken.²²⁸ Deze informatie is alleen voor de belastingplichtige zelf beschikbaar. De belastingplichtigen zullen dus een fatsoenlijke administratie moeten gaan bijhouden. Belastingplichtigen moeten namelijk het in de heffing te betrekken verschil tussen de verkrijgingsprijs en vervreemdingsprijs van een vermogensbestandsdeel kunnen aantonen of terugvinden.²²⁹ Dit zorgt voor grotere administratieve lasten en een achteruitgang in de informatiepositie van de belastingdienst.²³⁰ Ik ben van mening dat deze administratieplicht geen problemen zal opleveren. In de ondernemings sfeer dient namelijk ook de administratie te worden bijgehouden en zodanig ingericht te zijn dat deze binnen een redelijke termijn te controleren is door de inspecteur.²³¹

In het huidige systeem van box 3 is er een heffingsvrijvermogen van €25.000. Onder een vermogenswinstbelasting is normaliter geen sprake van een heffingsvrijvermogen, maar als de vermogenswinstbelasting wordt ingevoerd is het plan om een heffingsvrije voet in te stellen.²³² De heffingsvrije voet zorgt ervoor dat een percentage van het inkomen uit vermogen is vrijgesteld. De heffingsvrije voet is net zoals het heffingsvrijvermogen een manier om het aantal belastingbetalers in box 3 te beperken.²³³ Dit zorgt voor lagere administratieve lasten.

De vermogenswinstbelasting geeft een impuls om winsten niet, maar verliezen wel te realiseren.²³⁴ Door deze arbitragemogelijkheden kan de overheid geconfronteerd worden

²²³ Kamerstukken II 2016/17, 34552, 14, p.94 (NV II).

²²⁴ Kamerstukken II 1998/99, 26727, 7, p.295 (MvT).; Cnossen, *Vermogensrendementsheffing: vondst of miskleun?*, 2000, p.47.

²²⁵ Brief van staatssecretaris van Financiën van 20 september 2016, AFP/2016-0000154591 U.

²²⁶ Brief van staatssecretaris van Financiën van 20 september 2016, AFP/2016-0000154591 U.

²²⁷ Brief van staatssecretaris van Financiën van 20 september 2016, AFP/2016-0000154591 U.

²²⁸ Kavelaars, *Belastingplan 2017 en de inkomst sfeer*, 2016, p.2.

²²⁹ Kamerstukken II 1998/99, 26727, 3, p.295 (MvT).

²³⁰ Brief van staatssecretaris van Financiën van 20 september 2016, AFP/2016-0000154591 U.

²³¹ Art. 52 lid 6 AWR.

²³² Brief van staatssecretaris van Financiën van 20 september 2016, AFP/2016-0000154591 U.

²³³ Staatssecretaris van Financiën, *voortgangsreportage box 3*, 2016, p.24.

²³⁴ Staatssecretaris van Financiën, *heffing box 3 op basis van het werkelijke rendement*, 2016, p.14.

met een budgettair nadeel.²³⁵ Als de vermogenswinstbelasting wordt ingevoerd zal er naar een eventuele verliesverrekening worden gekeken om dit probleem in te perken.²³⁶ Volgens Kavelaars wordt in een evenwichtig systeem het verlies in aanmerking genomen, maar niet verder dan het bedrag van de opbrengsten.²³⁷ Daarnaast kan gedacht worden aan de verliesverrekening zoals bij de winst uit onderneming geldt.²³⁸ Dan worden de verliezen verrekend met de drie voorafgaande en negen volgende belastingjaren.²³⁹ Verder kunnen de belastingopbrengsten erg schommelen door de verliesverrekening.²⁴⁰ Een beperkte vorm van verliesverrekening conform box 1 zou hiervoor een oplossing kunnen bieden.²⁴¹

Binnen een eventuele vermogenswinstbelasting in box 3 kan dus de administratieplicht en verliesverrekening op dezelfde manier worden ingesteld zoals we dat in box 1 kennen. De vermogenswinstbelasting wordt gecompliceerd door het toestaan van een verliesverrekening en het toestaan van een heffingsvrije voet.²⁴² We moeten ons realiseren dat we te maken hebben met een gecompliceerde samenleving. Dit vergt wellicht gecompliceerde wetgeving hetgeen ten koste kan gaan van de doelmatigheid. De andere heffingen scoren dus beter op dit gebied.

4.7 Resultaat toetsing

Hiervoor is het duidelijk geworden dat de vermogenswinstbelasting op veel vlakken te prefereren is boven de vermogensrendementsheffing. De vermogenswinstbelasting kan namelijk meer recht doen aan het draagkrachtbeginsel en neutraliteitsbeginsel indien compensatie voor het liquiditeitsvoordeel in de heffing wordt betrokken. Verder is de vermogenswinstbelasting de enige van de onderzochte heffingen die het eigendomsrecht niet schendt. De vermogenswinstbelasting is alleen veel complexer in de uitvoering in vergelijking met de vermogensrendementsheffingen. Maar een gecompliceerde samenleving vergt wellicht een compliceerde wetgeving, wat ten koste kan gaan van de doelmatigheid. Naar mijn mening zou dus de vermogenswinstbelasting ingevoerd moeten met een compenserende heffing voor het liquiditeitsvoordeel.

4.8 Conclusie/samenvatting

In dit hoofdstuk is onderzocht hoe de vaststelling van het voordeel uit sparen en beleggen bij de vermogenswinstbelasting werkt. Een vermogenswinstbelasting is een belasting waarin de gerealiseerde waarde stijging wordt belast. Het positieve verschil tussen de boekwaarde -indien er sprake is van een fysieke zaak- en verkoopprijs of het verschil tussen de aanschafprijs en de verkoopprijs wordt in de heffing betrokken. De vermogenswinsten wordt net zoals bij de bron winst uit onderneming belast.

²³⁵ Stevens, *De voorgestelde aanpassingen in box 3 en de eigen woning*, 2015.

²³⁶ Brief van staatssecretaris van Financiën van 20 september 2016, AFP/2016-0000154591 U.

²³⁷ Kavelaars, *Belastingplan 2017 en de inkomstensfeer*, 2016, p.2.

²³⁸ Staatssecretaris van Financiën, *voortgangsreportage box 3*, 2016, p.22.

²³⁹ Art. 3.150 lid 1 Wet IB 2001.

²⁴⁰ Staatssecretaris van Financiën, *voortgangsreportage box 3*, 2016, p.23.

²⁴¹ Staatssecretaris van Financiën, *voortgangsreportage box 3*, 2016, p.23.

²⁴² Staatssecretaris van Financiën, *voortgangsreportage box 3*, 2016, p.26.

In beginsel dienen alle vermogensbestanddelen en kosten gecorrigeerd te worden voor het effect van inflatie. Doordat de wetgeving met een inflatiecorrector aanzienlijk ingewikkelder wordt, laten de meeste landen een inflatiecorrectie schieten als de inflatie matig (<5%) is.

De bron winst uit onderneming kent al een nominalistisch winstbegrip. Daarom zou het dus niet ongewoon zijn om bij een eventuele invoering van een vermogenswinstbelasting in box 3 af te zien van een inflatiecorrectie. De eventuele verstoringen kunnen worden verkleind door een ingetogen tarief te gebruiken.

De vermogenswinstbelasting is getoetst aan criteria van paragraaf 1.3. De vermogenswinstbelasting komt het draagkrachtbeginsel niet ten goede, want in feite is het rendement dat wordt genoten van het uitstel op de vermogenswinst onbelast. Dit bezwaar kan verzwakt worden door rente in rekening te brengen voor de genoten belasting uitstel.

Daarnaast komt de vermogenswinstbelasting het neutraliteitsbeginsel wel ten goede. Hiervoor is aan de orde gekomen dat het tarief daalt naarmate de bezitsduur toeneemt, waardoor dus het liquiditeitsvoordeel ontstaat. Indien het liquiditeitsvoordeel in de heffing wordt betrokken, kan het lock-in effect worden voorkomen. Het lock-in effect neemt namelijk af indien het tarief stijgt met de bezitsduur, omdat het voordeel dan geneutraliseerd wordt.

De heffing voldoet ook aan het eigendomsrecht. Het werkelijke voordeel wordt belast, dus zal de ingehouden belasting niet meer bedragen dan het inkomen dat de belastingplichtige over het vermogen heeft verkregen.

Binnen een eventuele vermogenswinstbelasting in box 3 kan de administratieplicht en verliesverrekening op dezelfde manier worden ingesteld zoals we dat in box 1 kennen. De vermogenswinstbelasting wordt wel gecompliceerd door het toestaan van verliesverrekening en het toestaan van een heffingsvrije voet. We moeten ons realiseren dat we te maken hebben met een gecompliceerde samenleving. Dit vergt wellicht gecompliceerde wetgeving hetgeen ten koste kan gaan van de doelmatigheid. Maar op de doelmatigheid na is de vermogenswinstbelasting te prefereren boven de vermogensrendementsheffingen.

Hoofdstuk 5: Conclusie/samenvatting

De vermogensrendementsheffing van box 3 is met ingang van 1 januari 2017 herzien zodat deze beter aansluit bij de rendementen die gemiddeld door belastingplichtigen in de afgelopen jaren zijn behaald. Een belangrijke wijziging betreft het vaststellen van het voordeel uit sparen en beleggen. Het rendement is aangepast van 4% naar respectievelijk 2,78%, 4,6% en 5,39%. Het box 3 vermogen is te onderscheiden naar drie vermogensklassen, namelijk van €0 tot €75.000, €75.000 tot €975.000 en meer dan €975.000.

In deze scriptie zijn de huidige vermogensrendementsheffing en twee alternatieven onderzocht. De alternatieven betreffen een alternatieve forfaitaire heffing die de staatssecretaris van Financiën heeft voorgesteld en een vermogenswinstbelasting. In dit onderzoek is aan de hand van toetsing van de huidige en twee alternatieve systemen getracht antwoord te vinden op de onderzoeksvraag: *“In hoeverre is per 1 januari 2017 de vaststelling van het voordeel uit sparen en beleggen verbeterd en zijn er alternatieven denkbaar?”*

De toetsing van het huidige systeem en de alternatieven wordt gedaan aan de hand van de volgende naar mijn mening relevante grondbeginselen van belastingheffing: draagkrachtbeginsel, neutraliteitsbeginsel, eigendomsrecht, doeltreffendheidsbeginsel en het doelmatigheid-beginsel.

Het resultaat van de toetsing is dat de vermogensrendementsheffing niet voldoet aan het draagkrachtbeginsel. Het belangrijkste argument voor het niet voldoen aan het draagkrachtbeginsel is dat de heffing niet naar gelang van het individuele inkomen wordt geheven maar op basis van een forfait. Het fundament van ons reële inkomensbegrip wordt dus aangetast door de vermogensrendementsheffing.

Ten tweede voldoet de vermogensrendementsheffing in grote mate aan het neutraliteitsbeginsel. In het huidige systeem blijft tariefarbitrage mogelijk tussen verschillende boxen. De antimisbruikbepalingen zorgen er evenwel voor dat het gedrag van belastingplichtigen zo min mogelijk wordt beïnvloed door de belastingheffing.

Verder ben ik tot de conclusie gekomen dat de vermogensrendementsheffing het eigendomsrecht schendt. De eventuele ontneming van eigendom voldoet wel aan het algemeen-belangbeginsel en proportionaliteitsbeginsel, maar de heffing is niet gerechtvaardigd. Het nauwkeurigheidselement schiet namelijk te kort doordat belastingplichtigen in verschillende situaties hetzelfde belast kunnen worden. Er is dus sprake van een willekeurige belastingdruk.

Tot slot is het per 1 januari 2017 geldende forfait niet bij ieder individu doeltreffend. Bij de ene belastingplichtige is het forfait beter gaan aansluiten bij het werkelijke rendement en bij de ander is het minder aansluitend. Met de wetwijziging van 1 januari 2017 is het mogelijk geweest om de eenvoud en het beperkte risico op belastingontwijking te behouden, waardoor de uitvoeringskosten beperkt kunnen blijven.

Ik ben van mening dat de vaststelling van het voordeel uit sparen en beleggen per 1 januari 2017 niet in grote mate is verbeterd ten opzichte van het systeem hiervoor. Het

grootste probleem was namelijk dat vooral bij spaarders het forfaitair rendement niet haalbaar was. Maar zoals hiervoor beschreven staat, is de aanpassing van de rendementen niet voor iedereen beter. Voor sommige is namelijk de kloof tussen het werkelijke en forfaitaire rendement alleen maar groter geworden.

Om te onderzoeken of de alternatieve vermogensrendementsheffing een goed alternatief is, wordt dit systeem onderworpen aan dezelfde grondbeginselen exclusief het doeltreffendheidsbeginsel. Dit criterium kan alleen getoetst worden als deze regelgeving is ingevoerd.

In deze variant wordt van elke vermogenstitel het rendement over een belastingjaar achteraf forfaitair vastgesteld. Het vermogen van de belastingplichtige wordt aan het begin van het jaar toegekend aan de bestanddelen spaargeld, aandelen, obligaties, onroerend goed en overig. Het is denkbaar om de verschillende vermogensbestanddelen te belasten tegen verschillende percentages.

De vermogensrendementsheffing neemt niet al het inkomen in aanmerking, dus er wordt ook hier niet aan het draagkrachtbeginsel voldaan. Maar de alternatieve vermogensrendementsheffing voldoet wel meer aan het draagkrachtbeginsel dan het huidige systeem. Er wordt namelijk beter bij het werkelijke behaalde rendement aangesloten.

Verder komt de alternatieve vermogensrendementsheffing het neutraliteitsbeginsel niet ten goede. Door de verschillende rendementen per vermogensbestanddeel kan de belastingplichtige zijn belasting verlagen door voor de peildatum zijn hoogrenderende vermogensbestanddelen om te zetten in laag renderende vermogensbestanddelen. De huidige vermogensrendementsheffing scoort op dit gebied dus beter, omdat de heffing minder verstorend werkt.

Ten derde wordt het eigendomsrecht geschonden indien er sprake is van een ontneming. De heffing voldoet aan het algemeen-belangbeginsel en aan het proportionaliteitsbeginsel, maar de heffing is mogelijk niet rechtsgeldig. Het is namelijk niet altijd voldoende voorzienbaar en nauwkeurig. De huidige rendementsheffing is dus beter op het gebied van eigendomsrecht. Beide systemen voldoen aan twee van de drie toetsen. Op het gebied van rechtsgeldigheid is het mogelijk dat beide te kort schieten, maar de huidige heffing voldoet aan meer vereisten dan de alternatieve heffing.

Het alternatieve systeem zou het heffingssysteem meer gecompliceerd maken dan het huidige heffingssysteem. Het vermogen wordt verdeeld in bestanddelen met elk een eigen forfaitair rendement. De verschillende vermogensbestanddelen zouden wettelijk moeten worden afgebakend en door de belastingdienst worden onderscheiden, hetgeen tot kwalificatieproblemen kan leiden bij diverse producten. Naar mijn mening is de alternatieve heffing in vergelijking met de huidige heffing geen verbetering. Dat het alternatieve systeem beter voldoet aan het draagkrachtbeginsel weegt naar mijn mening niet op tegen het minder voldoen aan de neutraliteit en het eigendomsrecht.

Het laatste alternatief dat onderzocht is, is de vermogenswinstbelasting. De vermogenswinstbelasting is een belasting waarin de gerealiseerde kapitaalinkomsten wordt belast. Ook dit systeem is getoetst.

Ten eerste komt de vermogenswinstbelasting het draagkrachtbeginsel niet ten goede, doordat het liquiditeitsvoordeel niet in de heffing wordt betrokken. Maar als de compensatie in de heffing wordt betrokken, door bijvoorbeeld rente in rekening te brengen, wordt de draagkracht van het individu nauw benaderd. Op dit punt is de vermogenswinstbelasting dan ook beter dan het huidige systeem.

Ten tweede kan de vermogenswinstbelasting in grote mate aan het neutraliteitsbeginsel voldoen, indien de compensatie in de heffing wordt betrokken. Dan wordt het voordeel geneutraliseerd en is er geen lock-in effect en dus geen sprake van een verstoring. Dus op dit punt is de vermogenswinstbelasting ook beter dan het huidige systeem.

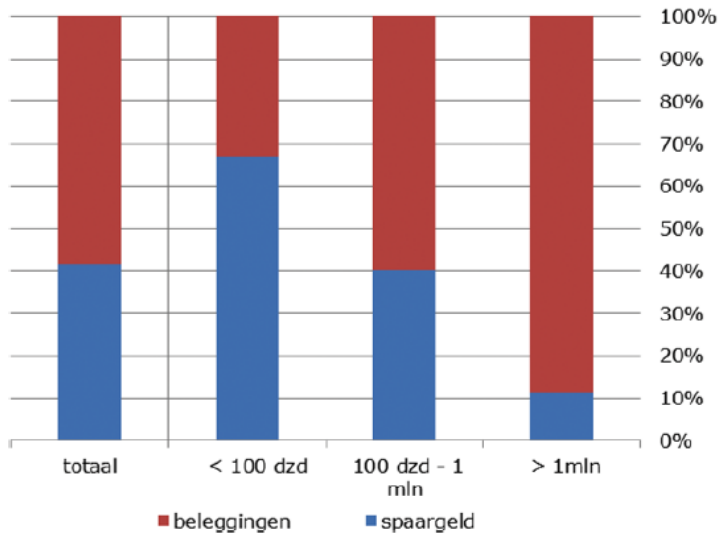
De vermogenswinstbelasting voldoet ook aan het eigendomsrecht. Een vermogenswinstbelasting belast namelijk het werkelijke voordeel uit sparen en beleggen, dus zal de ingehouden belasting niet meer bedragen dan het inkomen dat de belastingplichtige uit het vermogen heeft ontvangen. Dus wordt er geen eigendom van de belastingplichtige ontnomen. Deze heffing schendt als enige van de drie heffingen het eigendomsrecht niet.

Ten vierde kan binnen een eventuele vermogenswinstbelasting in box 3 de administratieplicht en verliesverrekening op dezelfde manier worden ingesteld zoals we dat in box 1 kennen. De vermogenswinstbelasting wordt wel gecompliceerd door het toestaan van een verliesverrekening en het toestaan van een heffingsvrije voet. Naar mijn mening is een vermogenswinstbelasting een beter systeem dan de huidige vermogensrendementsheffing. De vermogenswinstbelasting namelijk kan meer recht doen aan het draagkrachtbeginsel en neutraliteitsbeginsel indien compensatie voor het liquiditeitsvoordeel in de heffing wordt betrokken. Verder is de vermogenswinstbelasting de enige van de onderzochte heffingen die het eigendomsrecht niet schendt. De vermogenswinstbelasting is alleen veel complexer in de uitvoering in vergelijking met de vermogensrendementsheffingen. Maar een gecompliceerde samenleving vergt wellicht een gecompliceerde wetgeving.

Bijlage

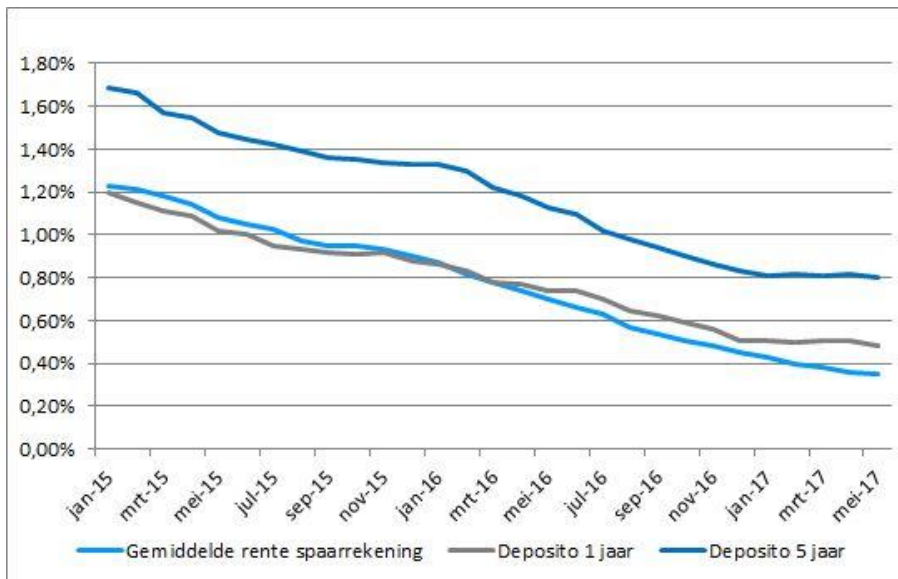
Bijlage 1

Grafiek 5: Gemiddelde vermogensmix van personen totaal en naar drie vermogensklassen

Bron: Ministerie van Financiën, integrale belastingaangiften 2012

Bijlage 2

Literatuurlijst

Boeken

Heithuis, Kavelaars & Schuver 2015

Heithuis, E., Kavelaars, P., & Schuver, B. (2015). *Inkomstenbelasting*. Deventer: Wolters Kluwer.

Hofstra 1967

Hofstra, H. (1967). *Het vraagstuk van de vermogenswinstbelasting*. Amsterdam: N.V. Uitgeverij F.E.D.

Hofstra 2010

Hofstra, H. (2010). *Inleiding tot het Nederlands belastingrecht* (9e ed.). Deventer: Kluwer.

Rosen & Grayer 2010

Rosen, H., & Grayer, T. (2010). *Public Finance*. New York: Mc-Graw-Hill/Irwin.

Schuver-Bravenboer 2009

Schuver-Bravenboer, M. (2009). *Fiscaal overgangsbeleid*. Deventer: Kluwer.

Stevens 2014

Stevens, L. (2014). *Inkomstenbelasting 2001*. Deventer: Kluwer.

Stiglitz 2000

Stiglitz, J.E. (2000). *Economics of the public sector*. New York/London: W.W. Norton & Company.

Swaneveld 1982

Swaneveld, H. (1982). *Enige aspecten van een vermogenswinstbelasting*. Fiscaal economisch instituut van de Erasmus universiteit rotterdam.

Van den Dool 2009

Van den Dool, R. (2009). *Belastingheffing over kapitaalinkomen bij natuurlijke personen*. Erasmus Universiteit Rotterdam.

Van Schie, Burgers, Haas, Ettema, Van der Wiel-Rammeloo & Vording 2015

Van Schie, P., Burgers, I., Haas, F., Ettema, C., van der Wiel-Rammeloo, D., & Vording, H. (2015). *Belastingrecht in Hoofdpijnen* (5e ed.). Deventer: Wolters Kluwer.

Artikelen

Bavinck 2017

Bavinck, C. (2017). De forfaitaire vermogensrendementsheffing (box 3) met ingang van 1 januari 2017 impliceert een progressieve vermogensbelasting. *Weekblad fiscaal recht*.

Berkhout 2004

Berkhout, T. (2004). Voorraad/bedrijfsmiddel, afschrijven, afwaarderen en herinvestering reserve in 2004. *Vastgoed Fiscaal & Civiel*.

Bruijsten 2011

Bruijsten, C. (2011). Art. 1 Eerste protocol EVRM: het recht op ongestoord genot van eigendom. *Weekblad fiscaal recht*.

Bruijsten 2016

Bruijsten, C. (2016). vermogensrendementsheffing: inbreuk op het ongestoord genot van eigendom? *Het nederlandse tijdschrift voor fiscaal recht*.

Cnossen 2000

Cnossen, S. (2000). Vermogensrendementsheffing: vondst of miskleun? *Weekblad fiscaal recht*.

De Beer 2017

De Beer, A. (2017). Wijzigingen VBI en APV. *Weekblad voor privaatrecht, notariaat en registratie*.

Dusarduijn 2016

Dusarduijn, S. (2016). De proportionaliteitseis van art. 1 EP en de belading van een zwaluw. *Maandblad belasting beschouwing*.

Kavelaars 2016

Kavelaars, P. (2016). Belastingplan 2017 en de inkomstensfeer. *Weekblad fiscaal recht*.

Molenaar & Kakebeeke 2015

Molenaar, C., & Kakebeeke, P. (2015, maart 15). Herziening box 3-belasting. Het financiële dagblad.

Stevens 2015

Stevens, S. (2015, oktober 6). De voorgestelde aanpassingen in box 3 en de eigen woning. *Weekblad fiscaal recht*.

Van Arendonk 2017

Van Arendonk, H. (2017). Rutte II heeft de eindstreep gehaald: gelukkig?! *Maandblad belasting beschouwingen*.

Parlementaire stukken

Kamerstukken II 2016/17, 34552, 14, (NV II).

Kamerstukken II 2015/16, 34302, 3, (MvT).

Kamerstukken II 1999/2000, 26727, 7, (MvT).

Kamerstukken II 1998/99, 26727, 3, (MvT).

Kamerstukken II 1997/98, 25810, 2.

Jurisprudentie

Rechtbank

Rechtbank Noord-Holland 23 maart 2015, V-N 2015/29.25.17.

Gerechtshof

Gerechtshof Den Haag 23 maart 2016, nr. 15/00909, V-N 2016/29.1.2

Gerechtshof Arnhem 15 juni 2011, nr. 10/00451, NTFR 2011/1711.

Advocaat-Generaal

Conclusie A-G 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9.

Conclusie A-G 17 december 2014, nr. 13/04247, V-N 2015/7.17.14.

Hoge Raad

HR 10 juni 2016, nr. 14/05020, BNB 2016/177.

HR 4 februari 2016, nr. 14/05020, V-N 2016/13.9.

HR 3 april 2015, nr. 13/04247, BNB 2015/174.

HR 21 mei 2010, nr. 08/05036, ECLI:NL:PHR:2010:BL4320.

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

EHRM 9 november 1999, nr. 26449/95 (Spacek s.r.o./Tsjechische Republiek).

EHRM 20 november 1995 (Pressos), BNB 1996/123.

Overige stukken

Arends 2017

Arends, A.J.M (2017). *Cursus Belastingrecht IB.5.0.5.C.a integrale vermogenswinstbelasting.*

Bureau Europees en Rijksbreed Doelmatigheidsonderzoek 2005

Bureau Europees en Rijksbreed Doelmatigheidsonderzoek, *Handleiding: onderzoek naar doelmatigheid en doeltreffendheid*, Den Haag: 2005.

Chin-Oldenziel 2015

Chin-Oldenziel, M. (2015). *Cursus belastingrecht Archief 2016, EBR.6.5.3.B.*

Jansen 2007

Jansen, J.J.M. (2007). *Wegwijs in de Belastingheffing van ondernemingen.*

Staatssecretaris van Financiën 2016

Staatssecretaris van Financiën, *Kamerbrief over box 3, AFP/2016-0000154591 U*, Den Haag: 20 september 2016.

Staatssecretaris van Financiën 2016

Staatssecretaris van Financiën, *Voortgangsrapportage box 3*, Den Haag: 20 september 2016.

Wetsartikelen

Algemene Wet inzake Rijksbelasting

Art. 52 AWR.

Burgerlijk Wetboek

Art 5:1 BW

Nederlandse Grondwet

Art. 120 Nederlandse Grondwet.

Wet Inkomsten Belasting 2001

Art. 2.13 Wet IB 2001.

Art 3.79a Wet IB 2001.

Art. 3.150 Wet IB 2001.

Art. 4.14 Wet IB 2001.

Art. 4.53 Wet IB 2001.

Art. 5.2 Wet IB 2001.

Art. 5.5 Wet IB 2001.

Art 5.19 Wet IB 2001.

Wet waardering Onroerende Zaken

Art. 17 WOZ

Art. 18 WOZ